

37. Országos Tudományos Diákköri Konferencia

**Tudósított végzetek a médiában: Az öngyilkosság
előfordulása, háttértényezői és okai a székelyföldi
magyarság körében 2000-2024 között**

SZAKMAI IRÁNYÍTÓ:

dr. Toró Tibor, egyetemi docens

SZERZŐ:

Keresztes Szabolcs-Roland

**Kolozsvár
2024**

Absztrakt

Arra lettem figyelmes már gyermekkoromban, hogy Csíkszeredában a székely emberek világában (és környezetemben) igen elterjedt az alkohol illetve depresszió fogalma. Kéz a kézben járt a nézetem szerint. Akkoriban több öngyilkossági esetről is hallottam. Volt, hogy sikeresen járultam hozzá ahhoz, hogy jó barátom ne vessen véget életének.

Idővel, több évre rá az alaposabb utánajárás után a Központi Statisztikai Hivatal oldalán figyeltem fel arra, hogy évtizedes viszonylatban (egész napjainkig) Hargita, Kovászna és Maros megye éllóvas az öngyilkossági esetek tekintetében, mivel gyakran elérték az egy évre számított 30 ezrelékes arányt a 100.000 lakosból. Ez azt jelenti, hogy 100.000 lakosból közel 30 fő minden évben öngyilkos lesz, ami sokkal magasabb arány mint a többi romániai megyében.

Emellett az sem mellékes, hogy egy a témában végzett online kérdőíves kutatásomból az derült ki, hogy az összes megkérdezett 17 éves kora előtt hallott már az öngyilkosság fogalmáról, túlnyomó részük pedig 12 éves sem volt, amikor a témával először találkozott. Mindez megerősített abban, hogy a kérdéssel tudományosan is foglalkozni kell, sőt lényegesen többet és másként kell, mint ahogy jelenleg tesszük.

A dolgozat a székelyföldi magyarságon belüli magas öngyilkossági arányra és annak okaira keresi a választ, különös tekintettel arra, hogy hogyan viszonyul a média ehhez a témakörhöz. Azt állítom, hogy a magas öngyilkosságok aránya Székelyföldön egy lappangó tabu téma, mely probléma gyökere az érzelmek elfolytásából, plusz az őszinte én felvállalásnak a hiányából valamint az emberekben felgyült intenzív frusztrációk/traumák túlzott mennyiségű alkohollal történő feloldásából eredeztetendő. A „székely büszkeség” valamint a „szomszéd füje mindig zöldebb” mentalitásokból kiindulva őszintétlenség és ebből adódóan megfelelési kényszer van jelen a társadalomban.

Pontosabban az érdekel, hogy a média mily módon tálalja ezeket az eseteket a publikumnak. Céлом, hogy ezt a magyarokkal kapcsolatos sajátos problémát bemutassam, kritikusan vizsgáljam, hozzájárulva ahhoz, hogy nyíltan és tabuk nélkül beszéljünk ezekről a problémákról. Fontosnak tartom kihangsúlyozni, hogy ilyen specifikus elemzés nem készült még magyar nyelven ebben a doméniumban, ebben az időintervallumban.

Úgy gondolom, hogy napjainkban is Székelyföldön tabu téma az öngyilkosság, annak megnyilvánulási formái és kezelése főleg a férfiak körében. A témát több okból választottam: nemcsak azért mert fiatalkoromban már felkeltette az érdeklődésem, hanem azért is, mert társadalmi jelentősége van, hiszen a mentális egészség és az öngyilkosság megelőzése terén tett intézkedések nem köztudottak a mindennapokban. Motivált a magyarság körében elkövetett öngyilkosságok okainak jobb megértése, értékelése, továbbá a társadalom tagjai közötti vita ösztönzése, ami a lehetséges megoldásokról szóló ismeretek bővítését szolgálja.

Kisebbségi közösségként a székelyföldi magyarok számos mentális, érzelmi, jogi nehézséggel szembesülnek. De a kulturális szokások és az identitás megőrzése mellett egyre több embert érintenek a mentális problémák és az ezekből következő öngyilkosságok. A dolgozat célja a kérdésekre való válaszkapás mellett az, hogy tematizálja az öngyilkossággal kapcsolatos problémákat. Teszem mindezt azért, hogy lehetőség szerint meg tudjam törni e tabu téma vastag jegét társadalmunkban, valamint szemléltetőként szolgáljak a mindennapos tragikumokról, amelyek lapulva jelen vannak közöttünk a mindennapokban.

Tartalomjegyzék

I. Elméleti alapvetések.....	1
1. Öngyilkosság definiálása	1
2. Az öngyilkossági arányok kiszámolása országszinten	2
3. Az öngyilkosság kategorizálása.....	3
4. Werther és Papageno-hatás a médiában az öngyilkossági esetek tekintetében	4
5. Az öngyilkosságról való beszéd mód jogi kerete	8
II. A kutatás módszertanának bemutatása	12
III. Öngyilkossági arányok Romániában	14
1. Öngyilkossági statisztikák Romániában 2000-2020 között	14
2. Az öngyilkossági arányok alakulása 2011-2020 között a romániai megyékben.....	15
3. Az öngyilkosságok TAU (Területi Közigazgatási Egységek) szerinti megoszlása 2011-2020 között....	16
IV. Székelyföld az öngyilkosságok tekintetében.....	17
1. Émile Durkheim tipológiájának használhatósága Székelyföldön.....	17
2. Öngyilkosság lehetséges magyarázata Székelyföldön	18
3. A segítségkérés nehézsége.....	21
V. Az öngyilkosság statisztikai megjelenítése a székelyföldi médiában	28
1. Média által tudósított öngyilkossági arányok összesítése 100.000 lakosra 2000-2020 között.....	28
2. Székelyföldi öngyilkosságok összesítése az újságcikkek alapján 2000-2024 között	29
VI. Az öngyilkosság reprezentációja a médiában	36
1. A Werther és Papageno-hatás kódolásának módszertana a médiában	36
2. Sajtóorgánumból következő Werther illetve Papageno hatás	39
3. Az össz-média hatás valamint a különböző orgánumból összehasonlítása és részletes elemzése	42
4. A sajtóorgánumból közlésmódjának változása 2011-es évet követően jogi szempontból.....	44
VII. Következtetés.....	45
VIII. Szakirodalom	48

I. Elméleti alapvetések

1. Öngyilkosság definiálása

Az öngyilkosság olyan társadalmi jelenség, amikor valaki szándékosan vet véget saját életének. Ennek okai általában személyes fájdalom, pszichológiai vagy érzelmi nehézségek, depresszió vagy más mentális egészségügyi problémák, valamint egyéb tragikus életesemények következménye. Számos körülmény járulhat hozzá az öngyilkossági gondolatokhoz és viselkedéshez, amelyeknek tragikus hatásai lehetnek az egyénre, illetve a családra és a közegre, amelyben előfordulnak. Például: mentális egészségügyi problémák (szorongás, depresszió, borderline szindróma és a mentális betegségek, amit elnyomás érzete, magány, szeretethiány stb. eredményez); szociális elemek; gazdasági nehézségek (alacsony jövedelem, munkanélküliség); kulturális faktorok, beidegződések; média hatása (ahogyan az öngyilkosságot a médiában ábrázolják és tárgyalják); kulturális és szociális elemek (értékek, szokások, vallási nézetek, egymással szembeni bánásmód).¹

Az öngyilkosság oka komplex életesemények sorozata, minden helyzetben más és más. Mélyreható tanulmányozással, a közösség bevonásával, oktatással és pszichiátriai segítséggel kell megérteni és megelőzni. A megelőzésében és a mentális egészségügyi ellátás biztosításában elengedhetetlen szerepet játszanak az egészségügyi szakértők, pszichológusok, gyászfeldolgozók pszichiáterek és más szakemberek felkészültsége.

Az Egészségügyi Világszervezet (World Health Organization, WHO) felmérései, kutatásai erről a témáról egy elég konkrétan definiált összegzett vélemény. Segít megközelíteni a témát és elhelyezni a fogalomtárunkban. Ez a következő:

„Becslések szerint évente 703.000 ember követ el öngyilkosságot, és még többen tesznek erre kísérletet. Minden öngyilkosság tragédia, amely maradandó hatással van a hátrahagyott emberekre, és amely közösségekre, családokra, sőt néha egész nemzetekre is kihat. Az öngyilkosság egy olyan életen át tartó jelenség, amely 2019-ben világszerte a negyedik leggyakoribb halálozási oknak számított a 15 és 29 év közötti egyének körében. Az öngyilkosság

¹ Anna S. Mueller, Seth Abrutyn, Bernice Pescosolido, Sarah Diefendorf, 2021. március 31., The Social Roots of Suicide: Theorizing How the External Social World Matters to Suicide and Suicide Prevention: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2021.621569/full>

nemcsak a magas jövedelmű országokban fordul elő, hanem globális jelenség a világ minden régiójában. Valójában az alacsony és közepes jövedelmű országok tették ki a 2019-ben világszerte elkövetett öngyilkosságok több mint 77%-át. Az öngyilkosság jelentős közegészségügyi probléma, de azonnali, bizonyítékokon alapuló és gyakran alacsony költségű beavatkozások elkerülhető.

Bár a magas jövedelmű országokban vannak bizonyítékok arra, hogy a mentális egészségügyi zavarok (különösen a depresszió és az alkoholfogyasztási zavarok) és a korábbi öngyilkossági kísérletek összefüggnek az öngyilkossággal, sok öngyilkosság spontán módon történik válságos időkben, amikor az ember képessége, hogy megbirkózzon az élet stresszhelyzeteivel - például párkapcsolati szakítás, pénzügyi nehézségek vagy krónikus fájdalom és betegség - megtört. Ezenkívül jelentős összefüggés van az öngyilkossági magatartás és a konfliktus, tragédia, erőszak, bántalmazás, veszteség vagy magányérzet elszenvedése között. Emellett jelentős az öngyilkossági hajlam az előítéletekkel szembesülő marginalizált csoportok, köztük egy ország őslakosai, kisebbségek, az LMBTQ egyének, a menekültek, a migránsok és az elítéltek körében.”²

2. Az öngyilkossági arányok kiszámolása országszinten

El kell osztani az öngyilkosság miatt bekövetkezett halálesetek számát nem és korcsoport szerint, a nem és korcsoport szerinti népesség 100.000-rel megszorozott számával.

$$m_{(x) \text{ öngyilkosságok}} = \frac{Dx \text{ öngyilkoss ágok}}{Px} * 100000$$

Ahol:

- $m_{(x) \text{ öngyilkosságok}}$ - öngyilkossági halálozási arány nem és korcsoport szerint
- $Dx \text{ öngyilkoss ágok}$ - az öngyilkosság miatt bekövetkezett halálesetek száma nem és korcsoport szerint
- Px - népesség nemek és korcsoportok szerint³

² World Health Organization: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/suicide>

³ INSSE 2021

3. Az öngyilkosság kategorizálása

A francia származású Emile Durkheim (1858-1917) a korabeli szociológia kulcsszereplője volt. Munkásságában kutatta a 19-20. századi nehézségeket, társadalmi változásokat illetve annak hatásait. Az "Öngyilkosság" című művében a társadalmi környezetet és az öngyilkosság okait vizsgálta. A stabilitás és az együttműködés elősegítését és a társadalmi egymásra épülő struktúra szükségességét hangsúlyozta. Ebből kiindulva kidolgozta az öngyilkosság elméleti tipológiáját, hogy megmagyarázza a társadalmi tényezők eltérő hatásait, valamint azt, hogy ezek hogyan vezethetnek öngyilkossághoz:⁴

Anómia-öngyilkosság: Az anómia, a társadalomtól való elidegenedés és a társadalmi kohézió romlása által kiváltott identitásvesztés érzésére. Ez a típus olyan intenzív politikai, társadalmi vagy gazdasági felfordulások idején jelentkezik, amelyek drasztikus és gyors változásokat okoznak a mindennapi életben és a társadalomban. A modern társadalmakra jellemző, és az egyént a csoporthoz kötő kötelékek felbomlása, valamint az egyértelmű társadalmi normák hiánya jellemzi. Különösen nyilvánvaló a szélsőséges társadalmi nyugtalanság vagy zűrzavar időszakában (mint például az 1929-es Wall Street-i összeomlás vagy az 1991-et követő évek a Szovjet Unió felbomlásától). Bizonyos helyzetekben egy személy annyira elveszettnek és magányosnak érezheti magát, hogy úgy dönt, öngyilkos lesz.⁵

Altruista öngyilkosság: Annak a társadalmi nyomásnak az eredménye, amely túlságosan irányítja az embereket olyannyira, hogy valaki kényszert érez arra, hogy egy ügy vagy a társadalom egészének javára öngyilkos legyen. Ilyen például a politikai vagy vallási okokból elkövetett öngyilkosság (Pl.: 9/11, önfelgyújtások, önfelrobbantások). Az ilyen társadalmi helyzetekben az emberek olyan mélyen beágyazódtak a társadalomba és annak elvárásaiba, hogy a csoportcélok teljesítése érdekében akár öngyilkosságot is elkövetnek, mivel a társadalmi csoport elsőbbsége érvényesül az egyénnel szemben. Amikor egy csoport nehéz helyzetbe kerül, előfordul az öngyilkosság, és ezekben a helyzetekben ezen tett a társadalmi csoport iránti elkötelezettség vagy a társadalmi csoport érdekében hozott áldozatvállalás jeleként indokolt. Gyakran társulnak hozzá olyan „társadalmi előnyök”, mint a tisztelet, a megbecsülés és a csodálat. Durkheim szerint „az

⁴ Émile Durkheim (1858—1917): <https://iep.utm.edu/emile-durkheim/>

⁵ Lecture 24 - Durkheim on Suicide: <https://oyc.yale.edu/sociology/socy-151/lecture-24>

egyén hajlamos könnyen öngyilkosságot elkövetni, ha elszigetelődik a környezetétől, társadalmi csoporttól, de akkor is, ha az egyén túlságosan integrálódik abba.”⁶

Egoista öngyilkosság: Drámai reakció, amelyet azok hajtanak végre, akik úgy érzik, hogy teljesen elszakadtak a társadalomtól. Az emberek gyakran beilleszkednek a társadalomba a munkájuk, a családjukhoz és a közösségükhöz fűződő kapcsolataik és egyéb társadalmi kötelekeik révén. Az egoista öngyilkosság nagyobb valószínűséggel fordul elő, amikor ezek a kapcsolatok meggyengülnek, például a nyugdíjba vonulás vagy a családtagok és barátok halála miatt. Durkheim szerint ez a fajta öngyilkosság a szélsőséges individualizmushoz kapcsolódik, amely elválasztja az áldozatot a társadalmi csoportjától, ami viszont az élet iránti motiváció hiányát és végül az öngyilkosságot okozza. Az ilyen veszteségeknek leginkább az idősek, veteránok vannak kitéve, akik a leginkább hajlamosak erre.⁷

Fatalista öngyilkosság: Szélsőséges társadalmi/politikai szabályozás, amely elnyomó körülményeket, valamint a saját identitás kötelező letagadását eredményezi. Ilyen körülmények között egy személy inkább úgy dönthet, hogy véget vet az életének, minthogy elviselje a zord körülményeket (pl. foglyok a börtönben).⁸

Mindezek után fontos kiemelni, hogy a hatalmasan szubjektív téma okán nem létezik egy egységes képlet vagy tipológia, ami mentén meg lehet határozni egy ember ezen tettét vagy kísérletét. Mindenkinél ez más és más.

4. Werther és Papageno-hatás a médiában az öngyilkossági esetek tekintetében

A modern világban rengeteg információ ér minket nap mint nap, legyen szó televízióról, rádióról vagy internetről. Ez befolyásolhatja gondolkodásunkat, és néha úgy érezhetjük, hogy nem vagyunk védettek a média hatásaival szemben. Sokan úgy gondolhatják, hogy ők képesek felismerni, ha egy adás vagy cikk hat rájuk, de másokra viszont ezt kevésbé jellemzőnek tartják. Ezen kívül a gyerekek könnyen befolyásolhatóak, példát vesznek másokról vagy akár a kíváncsiságukból adódóan fogékonyabbak az agresszióra. Manapság a média hatásai gyengébbek,

⁶ Anna S. Mueller, Seth Abrutyn, Bernice Pescosolido, Sarah Diefendorf, 2021. március 31., The Social Roots of Suicide: Theorizing How the External Social World Matters to Suicide and Suicide Prevention: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2021.621569/full>

⁷ Émile Durkheim (1858—1917): <https://iep.utm.edu/emile-durkheim/>

⁸ Emile Durkheim: Theory of Suicide: <https://unacademy.com/content/upsc/study-material/sociology/emile-durkheim-theory-of-suicide/>

ellenben még mindig lehetnek kockázatok, különösen azok számára, akik mentálisan vagy érzelmi szempontból sebezhetőbbek. Mára már kevesebb rémhírrrel találkozhatunk, számos médiaportál létezik, így hatása elinflált, nem olyan erős már mint régebb. Az agresszióval kapcsolatos negatív hatásokat leginkább a mentálisan vagy érzelmi szempontból problémás esetleg diszfunkcionális emberekre gyakorolhatja.

Az öngyilkosság fogalma és megnyilvánulása érthetetlen annak aki nem érintett, ellenben ez a téma és a halál utáni „lét” gondolat bőven kelt érdeklődést és egyben szorongást az emberekben. Az ember ösfélelme tud lenni a halál. Az öngyilkosságra hajlamosak fogékonyabbak az ilyen esetekre. Fontos tudni, hogy az ilyen időszakban a média által közvetített öngyilkossági hírek könnyedén nagy hatással lehetnek az érintettek. Történelmileg látható, hogy az öngyilkosságokról szóló közösségi beszédek és médiajelentések gyakran mintákat teremtenek sőt, néha járványszerű jelenségeket is előidézhettek. A tömegkommunikáció által terjesztett információk gyakran vezettek új módszerek kipróbálásához. Erre rávetítve, az öngyilkossági járványok korábban is előfordultak, például Goethe "Az ifjú Werther szenvedései" (1774.) regénye után, amely sokakat inspirált az öngyilkosságra. Ezt hívjuk *Werther-hatásnak*. Az alkotásban elkövetett szerelemi öngyilkosság példája számos utánozó személyhez vezetett, mivel a mű rajongói úgy találták, hogy valamilyen módon kapcsolódnak Wertherhez. Ebből kiindulva úgy döntöttek, hogy ők is véget vetnek saját életüknek, sokan a könyvben leírt módon, hasonló kéksárga színű öltözetben akárcsak a főszereplő, lemásolva őt és módszerét.⁹

Az öngyilkossági esetek tematizálása a média részéről napjainkban is hatalmas felelősség, mivel az elkövetés módja vagy az esemény hírneve nagy hatással lehet másokra, akik hasonló gondolatokkal küzdenek. Például, ha egy fiatal férfi öngyilkosságáról sokat beszél a média személyes hangvitelben, akkor más fiatal férfiak is hajlamosabbak lehetnek az öngyilkosságra. Hasonlóképp, ha egy nagy hírnévnek örvendő, szeretett személy esete kap sok figyelmet, az is növelheti az öngyilkosságok számát. Erre példa Robin Williams (színész, rendező, producer) esete, ami megrázta a világot vagy Kurt Cobain (Nirvana rockegyüttes énekese) esete. Ezekkel a veszteségekkel megugrott az öngyilkosságok száma, ellenben megugrott az öngyilkosságmegelőzési segélyvonalra érkező hívások száma is, plusz a mentális egészségügyi

⁹ The Werther effect – About the handling of suicide in the media, Open Acces Government, 2018.11.26.:<https://www.openaccessgovernment.org/the-werther-effect/42915/>

kezelésre beutaltak száma is. Mindez köszönhetően a média tematizálásának. Vannak példák arra is, hogy a hírességek mellett, dalok inspiráltak erre a tetre. Példa a nyolcvanas évekbeli első magyar szépségkirálynő, Molnár Csilla esete, ami követőkre talált. Másik híres példa Seress Rezső, *Szomorú vasárnap* című dala, ami nemcsak a magyarok körében, hanem több európai országban váltott ki öngyilkossági hullámot. Ebből kifolyólag be is lett tiltva sok országban.¹⁰

Ezért fontos, hogy a média felelősen és óvatosan tárgyaljon az ilyen témákról. A tudósítások ne részletezzék a tett módját vagy ne használjanak drámai címeket, képeket, mert ezek növelhetik az utánzó öngyilkosságok kockázatát. Inkább hangsúlyozzák az élet fontosságát és mutassák meg, hogy milyen segítség érhető el azoknak, akiknek szükségük kell legyen rá. A média segíthet az öngyilkosságok megelőzésében, ha felelősen és figyelmesen kezeli az ilyen témákat.¹¹

Amennyiben a média segíti a megelőzést, azt hívjuk *Papageno-hatásnak*. Mozart "A varázsfuvola" című nagyoperájának egyik szereplőjéről kapta a nevét, aki elveszíti szerelmét, majd öngyilkosságot tervez. Kísérletét az utolsó pillanatban három fiú akadályozza meg, akik emlékeztetik őt arra, hogy a halálnak vannak alternatívái. Ebből kiindulva kapta az alábbi értelmét: a válságban lévő egyének számára a média öngyilkosságról szóló tudósításai pozitív hatással is lehetnek az egyén e döntésének lebeszélésre. A Werther és Papageno közötti határvonal vékony, továbbá bizonyos szabályok betartása vagy nélkülözése élet és halál közötti különbséget jelentheti.

Az öngyilkosság közegészségügyi kérdés, beszélni kell róla, de nem szabad dobálózni vele. A valóság az, hogy minél többet beszélünk a mentális egészségről és az öngyilkosságról oly módon, hogy lebontjuk a megbélyegzést, elősegítjük a segítségnyújtást, és normalizáljuk az egyébként ijesztő témát, annál valószínűbb, hogy a sérült embereknek a lelki megerősítésére vagy pusztán a segítségére több eszközünk lesz. Nemcsak tanácsot és megértést kaphatnak hanem lehetőséget az életük folytatására.¹²

Meglátásom szerint mivel az öngyilkosság olyan sérülékeny személyekre is hatással lehet, akik már mentális problémákkal küzdenek, különösen aggasztó, ha a téma körül

¹⁰ TágrazártSzemmel, Jól vigyázz, mit nézel! – a Werther-hatás és következményei, 2015. március 20.: https://tagrazartszemmel.blog.hu/2015/03/20/jol_vigyazz_mit_nezel_a_werther-hatas_es_kovetkezményei

¹¹ TágrazártSzemmel, Jól vigyázz, mit nézel! – a Werther-hatás és következményei, 2015. március 20.: https://tagrazartszemmel.blog.hu/2015/03/20/jol_vigyazz_mit_nezel_a_werther-hatas_es_kovetkezményei

¹² Please LIVE, The Two Effects: Werther vs Papageno | Alexa Moody: <https://www.pleaselive.org/blog/the-two-effects-werther-vs-papageno-alexa-moody/>

szenzációhajhászás folyik. Ezek a kiadványok gyakran rendkívül drámai vagy horrorisztikus módon mutatják be az esetet, ami nemcsak érzelmileg felkavaró, hanem mondanom sem kell, hogy potenciálisan mennyire káros lehet egy olyan társadalom olvasóira nézve, ahol tabu, görcsös és kellemetlen téma nemcsak az öngyilkosság, hanem a mentális betegségek, a pszichiátria fogalma.

[...] „Az az igazság amit én látok, hogy már így is eleve affele tendál a sajtó, hogy minél sokkolóbb legyen a hír, minél agresszívebb legyen egy hír és ez a lelki egészségnek nem föltétlenül tesz jót. Tehát a mentálhigiénében egyáltalán nem tesz jót hogyha nagyon sok agresszióval, erőszakkal találkozunk. Most apropó sajtó, hogyha a tévét vesszük, meg a hiradót, akkor vizuálisan is nagyon erősen sokkolnak egyes képek, hírek, ami nem jó.” – Szentes-Kovács Márta, gyászfeldolgozó

Figyelembe véve a fenti sorokat, bátran merem állítani, hogy megbecsülendő az, ha a hangúly a média üzenetében az öngyilkosság kezelhetőségén és elkerülhetőségén. Ezt el lehet érni a tabu téma megbarátkoztatásával, objektív tudósításról, szakemberek idézésével, lelki segélyhívó egyesületekkel való kapcsolatteremtés szimpatikusabbá tételével stb. Amellett, hogy olyan információkat és forrásokat nyújtanak, amelyek segíthetnek az embereknek megérteni és kezelni ezt a bonyolult témakört, a média kötelessége kell legyen, hogy a társadalmi vita részeként felelősségteljesen és együttérző módon tárgyalja az öngyilkosság kérdését. Ez magában foglalhat olyan információkat, amelyek kiemelik a mentális egészségügyi forrásokat és a megelőzési technikákat, amelyek valóban a rászorulóak javát szolgálják, plusz olyan történeteket, amelyek szimpatikus jellegűek, inspirálóak lehetnek a küzdelemben. Elengedhetetlenül fontos kiemelni, hogy minden sajtóorgánus pontosan tudósítson, ne színezz ki a történetet a rendelkezésükre álló kevés információ okán vagy ne kommentálja fölöslegesen. Inkább ne írja meg akkor a tudósítást.

Az alábbi táblázat (1. Ábra) példákat ad a Werther és Papageno-hatást előidézhető kifejezésekre. Kiegészített folytatása konkrét idézetek alapján a 31-ik ábrán olvasható.

Werther-hatás	Papageno-hatás
„Kurt Cobain shotgun-t használt az öngyilkosságához”	Szenzációhajhászás nélkül: „Kurt Cobain 27 évesen meghalt”
A halál helyszínéről vagy módjáról, a gyászoló családról, barátokról vagy temetésekről készült fotók/videók beillesztése	Használni iskolai/munkahelyi vagy családi fotókat; feltüntetni a segélyvonal logóját, programját vagy a telefonszámokat, elérhetőségét
A közelmúltbeli öngyilkosságok „járványként”, „ugrásszerű növekedésként” vagy más erős kifejezésekkel való leírása	Gondosan megvizsgálni az aktuális statisztikákat, és használni nem szenzációhajhász szavakat, mint például „emelkedik” és „magasabb”
Az öngyilkosság „megmagyarázhatatlan” vagy „figyelmeztetés nélküli” leírása	A legtöbb, de nem minden öngyilkosság figyelmeztető jeleket mutat. Tartalmazzon egy listát a figyelmeztető jelekről, amelyekre figyelni kell, és arról, hogy mit érdemes tenni, ha tapasztaljuk ezeket
Egy búcsúlevél tartalmának leírása vagy idézése	Beszámoljon az öngyilkosságról mint közegészségügyi problémáról
Az öngyilkosságról szóló tudosítás hasonló módon van megírva mint a bűncselekményekről (vagy más társadalmi megbélyegzést elősegítő eseményekről) való kommunikáció	Elkerülést elősegítő tanácsokat írni orvosi vagy pszichológiai szakértőktől
A rendőrség vagy az elsősegélynyújtók idézése/interjúvolása az öngyilkosság mélyebb okairól	Kerülni a személyes hangvételű témákat, objektíven, lényegretörően fogalmazni
Az öngyilkosság „sikeres/sikertelen” megjelölése vagy egyéb fajta minősítése	A halálesetet úgy írja le, hogy „öngyilkosság által meghalt”, „öngyilkosság által bekövetkezett halál” vagy „önkezéssel vetett véget életének”

Ábra 1 Forrás: Please LIVE, The Two Effects: Werther vs Papageno | Alexa Moody: <https://www.pleaselive.org/blog/the-two-effects-werther-vs-papageno-alexa-moody/> és saját kiegészítés

5. Az öngyilkosságról való beszédmód jogi kerete

Az újságcikkek feldolgozása alatt arra lettem figyelmes, hogy 2000-2011 között sokkal részletesebben illetve személyesebb hangvitelben vannak bemutatva az öngyilkossági esetek valamint kísérletek mint a későbbi években. Ez megnyilvánult teljes nevek, családi háttér, anyagi helyzet, lelki/fizikai betegségek, elhunyt hozzátartozói kommentek/vélménynyilvánítások felvázolása formájában. Ezzel szemben viszont 2012-2024 időintervallumban sokkal objektívebb, személyes hangvitelt inkább kerülő stílusban kerültek az esetek tudosításra. Ennek oka a jogi

szabályozásokban keresendő. „A 2011 előtti régi román Polgári Törvénykönyv még nem rendelkezett külön személyiségi jogokról (személyhez fűződő nem vagyoni jogokat határozott meg, mint a becsületsértés, hamis vád, sajtóvétség, valamint az élet és testi épség elleni cselekedetek és ezek megsértését szankcionálta).” - Dr. Kokoly Zsolt egyetemi adjunktust, a Sapientia EMTE Jogtudományok Tanszék társult oktatóját kérdeztem erről a témáról. Összegezve az interjút, a következő jogi reformcsomagoknak hála történt a közlésmód megváltozása valamint a Papageno-hatás felélése a médiakommunikációban:

„1. Az új román Polgári Törvénykönyv

Egyrészt 2011. októberétől lépett hatályba az új román Polgári Törvénykönyv, amely újdonságként részletező módon tartalmazza a személyiségi jogok szabályozását, ideértve a magánélethez való jogot (71-75 cikk). A magánélet a törvényszöveg értelmezésében egy adott személy lakóhelyét, levelezését, képmását, környezetét, mindennapi életvitelét, családi életét, egészségi állapotát, baráti kapcsolatrendszerét, szabadidős tevékenységét, a munkavégzés magánéleti vonatkozásait öleli fel. A törvény a 75. cikkben sorolja fel a magánéletbe való beavatkozás eseteit.”

A téma szempontjából releváns a 75 (f) és 75 (g) cikkek rendelkezései. „A magánéletbe való beavatkozásnak tekinthetők az alábbiak:

- f) a magán-, személyi vagy családi életre vonatkozó hírek, viták, ankétok vagy írásos, illetve audiovizuális riportok nyilvánosságra hozatala az illető személy beleegyezése nélkül;
- g) egészségügyi intézményben kezelés alatt álló személyre vonatkozó képeket tartalmazó anyagok, valamint az egészségi állapotra, a diagnosztikai, prognosztikai, kezelési problémákra, a betegséggel kapcsolatos körülményekre és más hasonló tényekre – ideértve a boncolás eredményét is – vonatkozó személyes jellegű adatok közzététele az illető személy beleegyezése nélkül, ha pedig az érintett személy elhunyt, a család vagy a jogosult személyek beleegyezése nélkül.¹³

2. Általános adatvédelmi rendelet (General Data Protection Regulation - EU GDPR)

¹³ Codul civil: <https://www.codulcivil.ro>

Másrészt 2016-ban fogadták el az EU általános adatvédelmi rendeletét, amely 2018. május 25. óta egységesen alkalmazandó a tagállamokban és amely fokozza a természetes személyek személyes adatai feletti védelmét annak érdekében, hogy jogaik és szabadságaik ne csorbuljanak, kiemelt figyelmet biztosítva a magánélet tiszteletben tartásához való joghoz.¹⁴

3. Országos Audiovizuális Tanács (Consiliul Național al Audiovizualului)

Ugyanakkor 2011. február óta van érvényben az Országos Audiovizuális Tanács Szabálykönyve (Decizie Nr. 220 din 24 februarie 2011 privind Codul de reglementare a conținutului audiovizual), amely a 45-46. cikkekben rendelkezik a természetes személyes magánéletének védelméről.

45. cikk:

- (1) Minden személynek joga van intimitásának védelméhez különösen a nehéz pillanatokban, mint egy pótolhatatlan veszteség vagy szerencsétlenség.
- (2) Emberi szenvedés, természeti katasztrófa, baleset, erőszakos cselekedet esetében a műsorszolgáltatóknak kötelességük tiszteletben tartani az emberi méltóságot és azoknak az embereknek a jogait, akik ilyen helyzetben vannak.

46. cikk:

- (1) Valamely egészségügyi intézményben kezelt személyekről szóló képek és adatok csak akkor mutathatók be műsorban, ha az érintettek beleegyeztek. Itélőképességüket veszített vagy elhunyt személyek esetében szükséges a család vagy a hozzátartozó beleegyezése.
- (2) A műsorszolgáltatóknak kötelessége tiszteletben tartani a pszichés betegek névtelenséghez és emberi méltósághoz való jogát.
- (3) Kivételt képeznek az (1) és (2) bekezdés alól a közérdek indokolta esetek.¹⁵

A Médiatörvény és a médiajogi szabálykönyv mellett az újságírók számára mind a nemzeti szabályozó hatóság, mind a szakmai szervezetek több útmutatót, tájékoztatót, információs anyagot állítottak össze, amely az áldozatokról, súlyos élethelyzetbe kerülő személyekről, közérdek-

¹⁴ General Data Protection Regulation: <https://gdpr-info.eu>

¹⁵ Consiliul Național al Audiovizualului, DECIZIE Nr. 220 din 24 februarie 2011 privind Codul de reglementare a conținutului audiovizual: <https://www.cna.ro/DECIZIE-Nr-220-din-24-februarie.html>

magánélet összekapcsolódásáról szól. Ezekben közös az, hogy kerülni kell az érintett személyek magánéletének, személyes adatainak nyilvánosság elé tárását. Ha kiskorúak az érintett személyek, a szabályok még szigorúbbak.

A fent felvázolt törvények elsősorban a családtagokra, érintett személyekre vonatkoznak, akik esetében a sajtónyilvánosság magánélethez és méltóságához való jogukat sértheti. A 2011-től hatályos román Polgári Törvénykönyv újdonságképpen bevezeti „*A személyt halála után is megillető tisztelet*” szakaszát és 78-80-ik cikkében a következőképpen rendelkezik:

78. cikk: A halottat megillető tisztelet. Az elhunyt emlékét és testét tisztelet illeti meg.

79. cikk: Az elhunyt emlékének megsértésére vonatkozó tilalom. Az elhunyt emlékének védelme a személy képmásának és hírnevének védelmével azonos feltételek mellett történik.

80. cikk: Az elhunyt akaratának tiszteletben tartása.¹⁶

Romániában az írott sajtónak nincs az audiovizuális (online) médiához hasonló normatív szabályozása, de a médiatartalomra vonatkozó előírásokat az írott sajtóra is alkalmazzák. A tartalomszabályozás szempontjából az írott sajtó is az audiovizuális média kritériumait követi (az 1974-es Sajtótörvényt 2000-ben törölték el, 2002-ben pedig elfogadták a Médiatörvényt) teljesítve ezáltal az EU-csatlakozáshoz szükséges, az uniós reformok elfogadására vonatkozó feltételrendszert.” – Dr. Kokoly Zsolt

¹⁶ Codul civil: <https://www.codulcivil.ro>

II. A kutatás módszertanának bemutatása

A következő fejezetekben felvázolom a kutatás módszertanait, definiálni és elemezni fogom általánoságban az öngyilkosság fogalmát, alapul véve Émile Durkheim szociológus és filozófus megközelítését majd rávetítem ezt Székelyföldre. Röviden felvázolni az öngyilkossági arányokat Románia szinten majd egyre lebontva, alaposabban megvizsgálom a székelyföldi/erdélyi statisztikákat, adatokat melyeket a sajtó cikkekből válogattam össze. Foglalkozni fogok a kulturális és szociológiai tényezőkkel, amelyek a székelyföldi magyarok romló mentális egészségét okozhatják, kitérek a segélykérés nehézségének okára, elemzem a potenciális média hatást, amely befolyással lehet az olvasókra, egyben kritikát fogalmazok meg. Kiemelem e tett tematizálásának változását jogi szempontból. Mindezt térképekkel, ábrákkal, táblázatokkal, kérdőív adatokkal valamint a gyászfeldolgozó interjúval támasztom alá.

Kutatásomban több módszert ötvöztem. Összegyűjtöttem a Központi Statisztikai Hivatal (Institutului Național de Statistică) adatait erre vonatkozólag és azt vizsgáltam, hogy különböznek-e a székelyföldi öngyilkossági adatok Románia más megyéiben és régióiban tapasztaltaktól.

Ezután összegyűjtöttem a 2000-2024-es periódusra, hogy milyen öngyilkossággal kapcsolatos hírek jelentek meg a székelyföldi helyi lapokban. Segítségül az „Arcanum Újságok” adatbázisát használtam, amelyből a kulcsszó szerinti keresés utáni több mint 2500 újságcikket átnéztem, majd kiválogattam 326 releváns darabot. A következő kulcsszavakat használtam: „*öngyilkosság Hargita megye; öngyilkosság Kovászna megye; öngyilkosság Maros megye;*” A híreket a következő kategóriák szerint kódoltam: öngyilkosságok száma, nem, életkor, megye, öngyilkosság módja, időpont, ok, származási helység (település) illetve kísérlet sikeressége. Az eseteket nyilakkal jelöltem meg egy székelyföldi térképen (lásd 28. Ábra).

A mennyiségi adatok mellett a kutatásom másik fókusza a média öngyilkossággal kapcsolatos attitűdjének az elemzése. Ennek keretén belül a 326 cikket a Werther illetve Papageno-hatás szerint be kategorizáltam egy általam kitalált öt (5) fokos skálán. Ennek lényege, hogy az öngyilkosságról szóló tudósítás minősége és megfogalmazás módja milyen hatást/érzetet kelthet egy olvasóban, akinek hasonló gondolatai vagy tendenciái vannak. Bátorítja az olvasót a cselekedetre, vagy segít megakadályozni ezt?

A fentiek mellett fontosnak tartottam ezekhez kapcsolni egy gyászfeldolgozó pszichológus szakember véleményét, valamint egy online kérdőívet is készítettem aminek fő célközönsége a három megyében élő lakosok mellett a kolozsvári, marosvásárhelyi, csíkszeredai és a sepsiszentgyörgyi Sapientia EMTE diáksága. A 202 kitöltő között a legfiatalabb korosztály a 16 évesek, míg a legidősebb korosztály az 59 évesek. Mindkét kutatás eredményeit összehasonlítom a dolgozatomban vizsgált médiahatással, valamint a társadalmi hozzáállással/attitűddel a székellyöldi öngyilkossági esetek kapcsán. A bekódolt cikkek adatait és az ennek mentén kiegészített térképet összehasonlítom az országos statisztikai adatokkal, illetve térképekkel is.

A kérdőívben Émile Durkheim által említett tipológiákat (lásd bővebben a IV. Fejezetben) felbontottam deskriptív kulcsmondatokra. Ezek közül kellett a kitöltőknek kiválasztani a szerintük legjellemzőbb kijelentéseket, ezzel egy tipológiát jellemzővé téve a társadalomra (lásd 7. Ábra). Felbontva így néz ki:

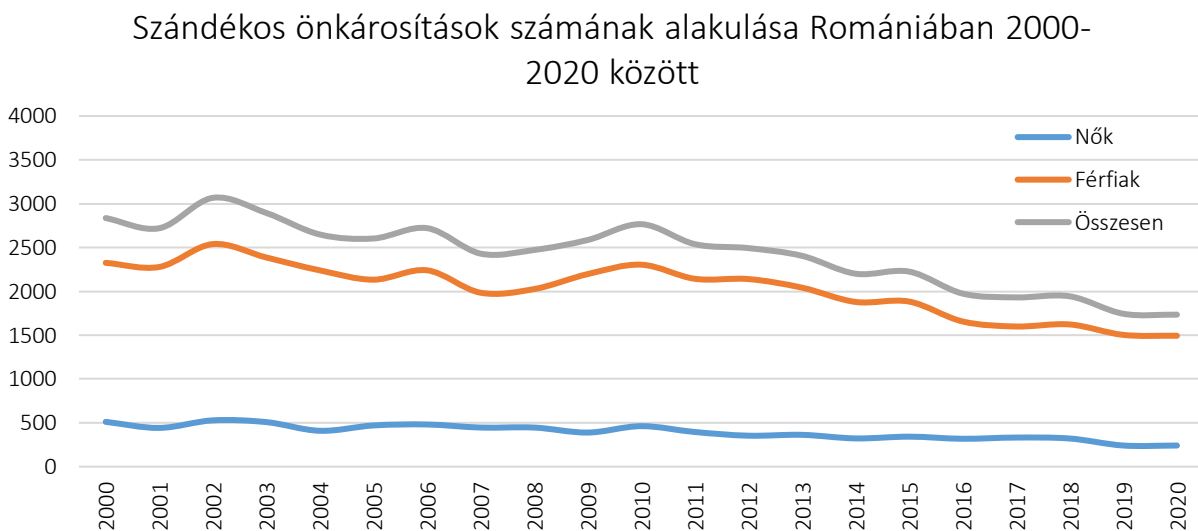
Szerintem az öngyilkosság/kísérlet oka...	
Kijelentés	Tipológia
...a társadalmi nyomás, amely túlságosan irányítja a személyt.	Altruista
...ha egy személy elszigetelődik környezetétől és a társadalmi csoportjától.	
...ha egy személy túlságosan integrálódik egy társadalmi csoportba, aminek közös céljait személyes céljai elé helyezi, valamint a csoportért bármit képes megtenni.	
...a társadalomtól való elidegenedés és a társadalmi kohézió romlása által kiváltott identitásvesztés érzete.	Anómia
...az intenzív politikai, társadalmi vagy gazdasági felfordulások.	
...a drasztikus és gyors változások a mindennapi életben és a társadalomban, ami elveszettséget és magányt eredményez.	
...ha meggyengül/felbomlik kapcsolata a családjával/barátaival.	Egoista
...ha nem képes valamilyen okból kifolyólag újra beilleszkedni a társadalomba.	
...ha meghal családtagja/közeli barátja.	
...ha le kell tagadja identitását, önmagát.	Fatalista
...ha nem képes elviselni a hosszan tartó zord (lelki vagy fizikai) körülményeket életében.	
...ha nem tud megfelelni egy szélsőséges társadalmi/politikai szabályozásnak.	

Ábra 2 Saját szerkesztés

III. Öngyilkossági arányok Romániában

1. Öngyilkossági statisztikák Romániában 2000-2020 között

A lenti hivatalos adatokat tartalmazó táblázat (3. Ábra) bemutatja a kutatandó időintervallum alatt az öngyilkosságot elkövető személyek számát (nemre lebontva) valamint annak arányát országszinten. Románia lakossága 2000-ben 22.810.00 millió fő volt, míg 2023-ra 22.142.00 millió főre csökkent.¹⁷

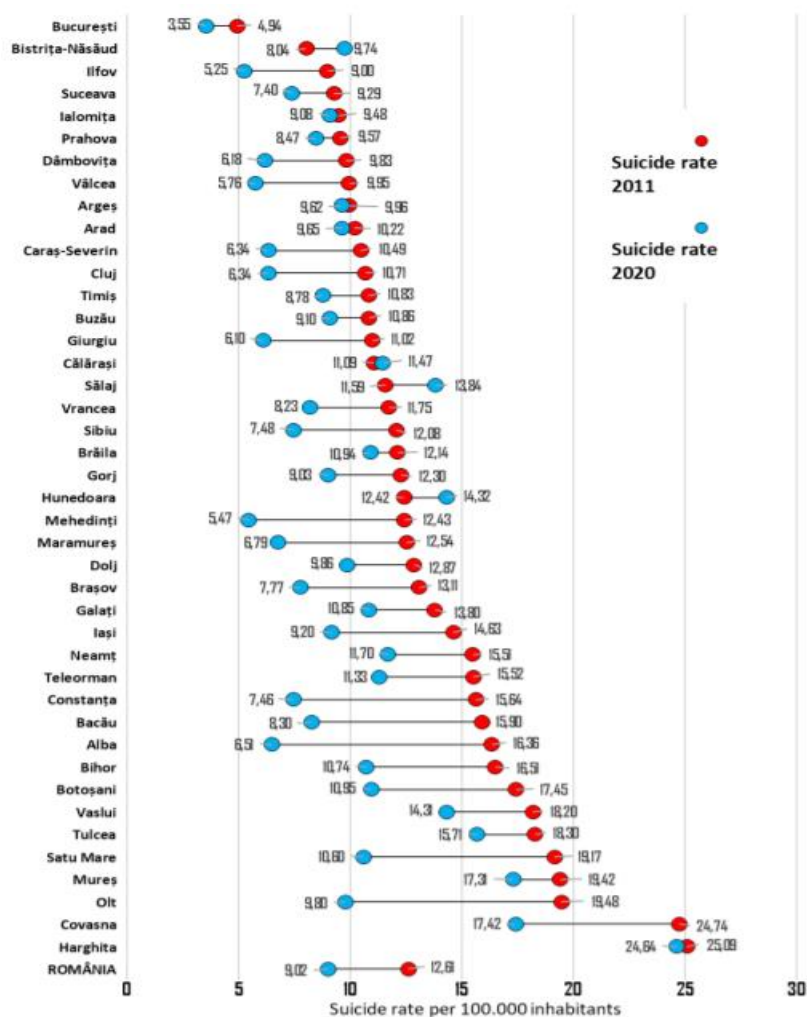

Ábra 3

Forrás: Romania - Intentional self-harm: <https://countryeconomy.com/demography/mortality/causes-death/suicide/romania>
Suicide rate in Romania from 1999 to 2019: <https://www.statista.com/statistics/1111811/suicide-rate-romania/> és saját szerkesztés

¹⁷ Andrei Tudorel, Ghețău Vasile, Serii istorice de date populația României 1860-2020: <https://insse.ro/cms/files/publicatii/Populatia-Romaniei/populatia-romaniei-1860-2020-serii-istorice-de-date.pdf>

2. Az öngyilkossági arányok alakulása 2011-2020 között a romániai megyékben

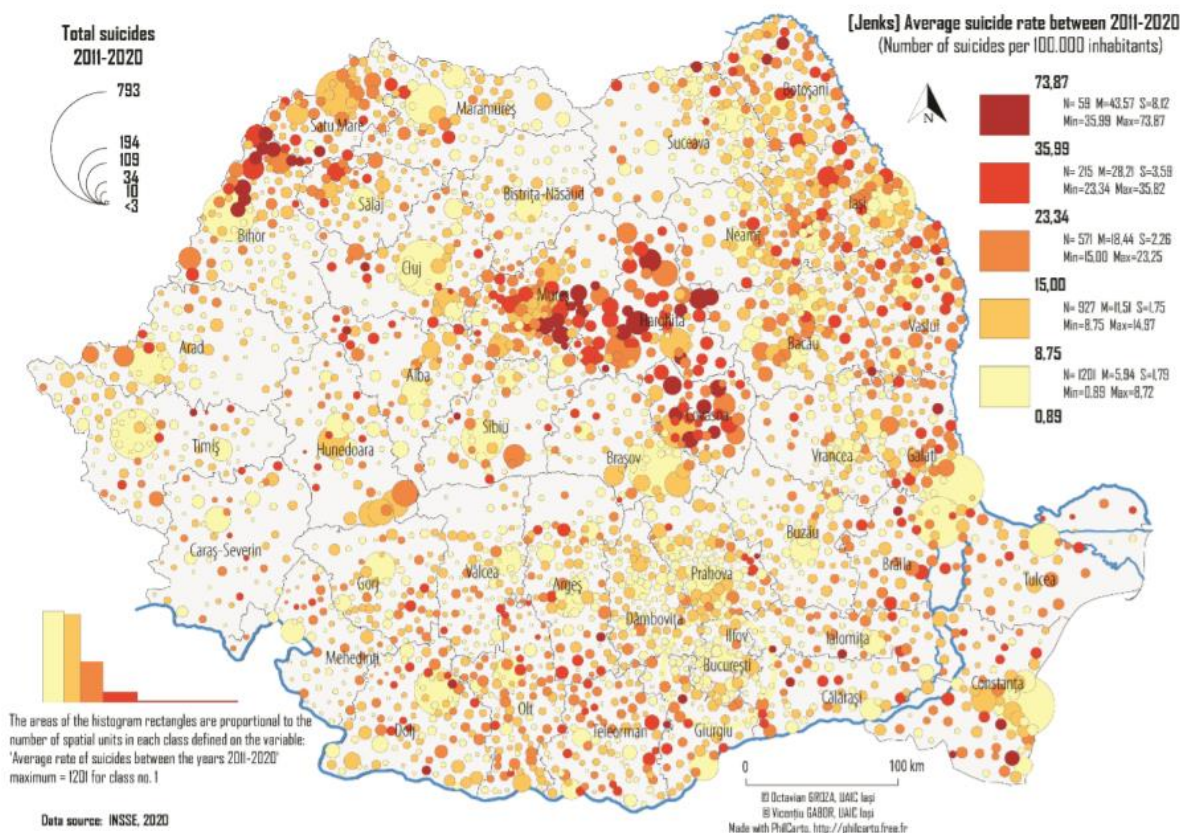

Ábra 4

Forrás: Vicențiu-Robert Gabor, Octavian Groza, Ciprian Iftimoaei, *Geostatistical Coordinates Regarding the Suicidal Phenomenon in Romania between 2011-2020*: https://www.revistadestatistica.ro/wp-content/uploads/2023/03/5_RRS-1_2023.pdf

A fenti statisztika (4. Ábra) a romániai megyék öngyilkossági arányainak változását mutatja be 2011 és 2020 között 100.000 lakosra számolva. Ebből kiindulva Székelyföldet nézve 2011-ben Harghita (25.08 ezrelék), Kovászna (24.74 ezrelék), és Maros megye (19.42 ezrelék) öngyilkossági aránya csökkent 2020-ra: Harghita megye aránya 0.44% ezrelékkal (így lett 24.64 ezrelék), Kovászna megye 7.32 ezrelékkal (így lett 17.42) továbbá Maros megye 2.11 ezrelékkal (így lett 17.31 ezrelék).

3. Az öngyilkosságok TAU (Területi Közigazgatási Egységek) szerinti megoszlása 2011-2020 között

Ábra 5

Forrás: Vicențiu-Robert Gabor, Octavian Groza, Ciprian Iftimoaei, *Geostatistical Coordinates Regarding the Suicidal Phenomenon in Romania between 2011-2020*: https://www.revistadestatistica.ro/wp-content/uploads/2023/03/5_RRS-1_2023.pdf

Az 5-ik ábra szépen szemlélteti a székelyföldön elkövetett öngyilkosságokat. A 2011-2020 közötti időszakban 208 közigazgatási egységben (az összes közigazgatási egység 6,5%-a) nem volt öngyilkossági eset, és 1414 közigazgatási egységben (az összes közigazgatási egység 44,5%-a) három vagy annál kevesebb eset történt. E két kategória, összesen 1622 közigazgatási egység (az összes TAU 51%-a) összesen 2912 esetet jelentett a vizsgált évtizedben, ami az önkormányzati szinten számba vett 19.169 öngyilkosság teljes számának mindössze 15,2%-át teszi ki. Ez azt jelenti, hogy az általuk leírt TAU-k olyan összefüggő területeket alkotnak, mint a Bánát, az Apuseni hegység, Dél- és Észak-Erdély, Olténia legnyugatibb része, a Déli- és Keleti-Kárpátok alacsony sűrűségű területei vagy Közép-Dobruddza.

Mint látható, habár országos szinten csökkent az öngyilkosságok száma, a Székelyföld esetében ez nem mondható el. Ugyanakkor, messze kiemelkedőek a székelyföldi statisztikák, mind az öngyilkossági ráta tekintetében, mind pedig abból a szempontból, hogy majd minden a településen volt hasonló eset az elmúlt periódusban. Kiemelem, hogy az 5. ábra térképe párhuzamba állítható az általam megszerkesztett (benyilazott) székelyföldi térképpel (28. Ábra). Míg a fenti ábrán szépen körvonalazódik Székelyföld területe, a későbbi térkép ennek lebontott részét igyekszik ábrázolni az általam összegyűjtött cikkek adatai alapján.

IV. Székelyföld az öngyilkosságok tekintetében

1. Émile Durkheim tipológiájának használhatósága Székelyföldön

A székelyföldi magyarokra megítélésem alapján az altruista öngyilkossági típus vonatkoztatandó, mivel rájuk nagymértékben jellemző az identitás megőrzésének és elhatárolódásának (görcsös) akarata, a román vagy akár az anyaországi magyar társadalommal szemben. Az összmagyar társadalomra kultúrálisan amúgy is a passzivitás, negatív látásmód és az áldozatvállalás (vagy mártírkodás) tragikus létének elviselése jellemző. A székely társadalomra a szolidaritás, együttérzés, megkülönböztetési vágy magas fokon jelen van. Ennek köszönhetően a társadalomba gyökeresen, generációkon átívelően bele van nevelve a patriotizmus, hazaszeretet, amely okán érzi szükségesnek elkülöníteni identitásukat a románoktól.

A történelem nézete szerint a honfoglalás idején a Kárpát-medencében letelepedett ősi magyaroktól származnak. A középkorban több fejedelemség és királyság kormányozta őket, mint például az Erdélyi Fejedelemség és a Magyar Királyság. A székelyek a történelem során határvédő szerepet töltöttek be főként a törökök de más népcsoportok ellen is. Gondolatom alapján, itt kezdett el mélyebben begyökerezni a patriotizmus fogalma. Szereplői voltak az Osztrák-Magyar Monarchiának, valamint az Erdélyi Fejedelemség kormányzásának. Székelyföld az első világháborút követő trianoni békeszerződés következtében Romániához került, így a székelyeket kisebbségként ismerték el Romániában az idő folyamán. Ez a fajta társadalmi átrendeződés melegágya volt (és mai napig az) a frusztrációnak plusz a xenofóbiának a románokkal szemben. És fordítva. Ellenben kevésbé jellemző ez az erdélyi közösségekre, mintsem Havasalföldön, Moldvában. A 20. század második felében és a 21. század elején is sikerült megőrizniük egyedi kultúrájukat és szokásaikat, így napjainkban kisebbségi csoportként a székelyek továbbra is

aktívan részt vesznek a helyi, állami és szövetségi politikában. Számos küzdelmük egyike az, hogy nyelvi és kulturális jogukat tiszteletben tartassák, elismertessék. Ebből és más történelmi eseményekből (1990 Fekete márciusa, Úzvölgyi eset, ultranacionalisták felvonulásai stb.) adódó a román-magyar egyes társadalmi rétegek közötti gát megléte. Egy viszonylag kis létszámú, jól integrált csoportról van szó, amelynek erős a csoportidentifikációja, keresi annak módját, hogy érvényesítse a saját meghatározó jellemzőit politikai szinten.

Egy azon kutatás értelmében, ami szintúgy hasonló témában született meg alátámaszsa fenti gondolataim: „[...] *Az erdélyi magyaroknak egyértelműen erős a csoporton belüli érzése, szolidaritása és azonosulása a társadalmi csoportjukkal. Ezen túlmenően állandó igényük van arra, hogy megerősítsék a románoktól eltérő identitásukat. [...] Különösen érzékenyek csoportjuk státuszára és presztízsére, és azonosulásukhoz mind a románokkal, mind a magyarországi magyarokkal szembeni büszkeség és felsőbbrendűség érzése társul. Az utóbbiakkal szembeni felsőbbrendűségi érzésük abban áll, hogy "tisztább nyelvet beszélnek" és a "civilizáció bölcsőjében" élnek vagy egyszerűbben fogalmazva: magyarabbak a magyaroknál.*”¹⁸

2. Öngyilkosság lehetséges magyarázata Székelyföldön

Az altruista tipológia, illetve a székely társadalmi mentalitásból kiindulva állítom, hogy ezen területen a depressziós állapot vállalása és segítségkérés nehezített. A férfiak erőszakosabb módokat választanak (minimális túlélési eséllyel) mint a nők, akik ugyan több öngyilkossági kísérletet tesznek, de olyan módszerekkel amelyeknek nagyobb a túlélési esélye. A férfiak helyzetét tovább nehezíti, hogy Székelyföldön (vagy a magyar társadalomban) kulturálisan beágyazott, hogy a férfi vagy akár a nő számára szégyen segítséget kérni.

Doina Cajvaneanu, *A Tolerancia Öl? A Magyar Kisebbség Romániában: Egy Esettanulmány* című kutatása is ugyanerre a konklúzióra jutott ebben a témában. Idézem a releváns részt: [...] „*Úgy tűnik, hogy az öngyilkossági arányok legésszerűbb magyarázatát Hargitában az altruista öngyilkosság kategóriája adja. Ez a kategória magas csoportkohéziót (magyarok) igényel alacsony társadalmi kohézióval (magyarok-románok). A csoportok társadalmi elszigeteltségét és a köztük lévő minimális interakciót tükrözi - egy széttöredezett, identitásszigetekből álló, zárt,*

¹⁸ Doina Cajvaneanu, Does Tolerance Kill? The Hungarian Minority In Romania: A Case Study: https://ciaotest.cc.columbia.edu/olj/rjps/rjps_v4n2/rjps_v4n2_cad01.pdf

*archaikus közösségek felé visszafejlődő társadalmat. Egy viszonylag kis létszámú, jól integrált, erős csoportidentifikációval rendelkező csoportról van szó, amely nyomás alá kerül, hogy keresse és érvényesítse a saját meghatározó jellemzőit. Ráadásul "állandó mozgósítási állapotban" van (hasonlóan egy hadsereghez), amely megköveteli az egyén alárendelését a társadalmi csoport céljainak."*¹⁹

A hagyományból fakadó székel büszke menatlitásra jellemző a konzervatív nézőpont által alkotott világszemlélet illetve azon attitűd, amivel viszonyulnak mindennapjaikban az eseményekhez, emberekhez. Minderre ráerősített a kommunizmus korszaka, annak szellemisége, degradáló mentális hagyaték (bizalomhiány, folytonos ellenőrzés/megfigyelés). Ékes köve a székel mentalitásnak a férfi és nők szerepe, sztereotípiája, lelki, fizikai megnyilvánulása a társadalomban majd annak modernebb/liberálisabb változásai az újabb generációk folyamán. Ezen mentalitás átadás a szülők részéről megtörténik. Egyes példák amiket én is tapasztaltam: fiú az ember, lány az asszony; fiúkat erőszakos fegyelmezési technikával kell kordában tartani akár az iskolában; nem férfias ha egy fiú gyerek/férfi elsírja magát, felvállalnia a gyengeségeit, mivel az lányos, sebezhető és „alúl marad a többi gyerekkel/férfival szemben a ranglétrán, vagy akár kicsúfolják”; fiatal fiút (nagy részt vidéken, ahol erősebb a hagyományérzet) már fiatalon képbe hozzák az alkoholfogyasztással azaz szimbólikus koccintásokkal, ami az apai „tisztelet vagy felnőtté válás” jelképe. Ellenben ha lányok részegednek le, lekezelő, szégyenkező szemmel tekintenek rá; ítélkeznek, pletykálnak minden és mindenki felett. A gondolat, miszerint ennek az áldozata lenni, stresszes szorongáshoz vezet; férfiasság jele ha a fiúnak sok lánnyal volt kapcsolata, ellenben a lányt pejoratívan megbélyegzik ha több fiúval is volt valamilyen kapcsolata; Szintúgy az LMBTQ társadalommal szembeni ellenszenv, elítélés tabuként van kezelve, kapcsolódik a megbélyegzés és elítélés, kiközösítés gondolatához: „Vigyázz vele mert meleg!” – súgta egy csíkszeredai asztaltársaság. Ezen afférok kibeszélése, megítélése sokak által közkedvelt.

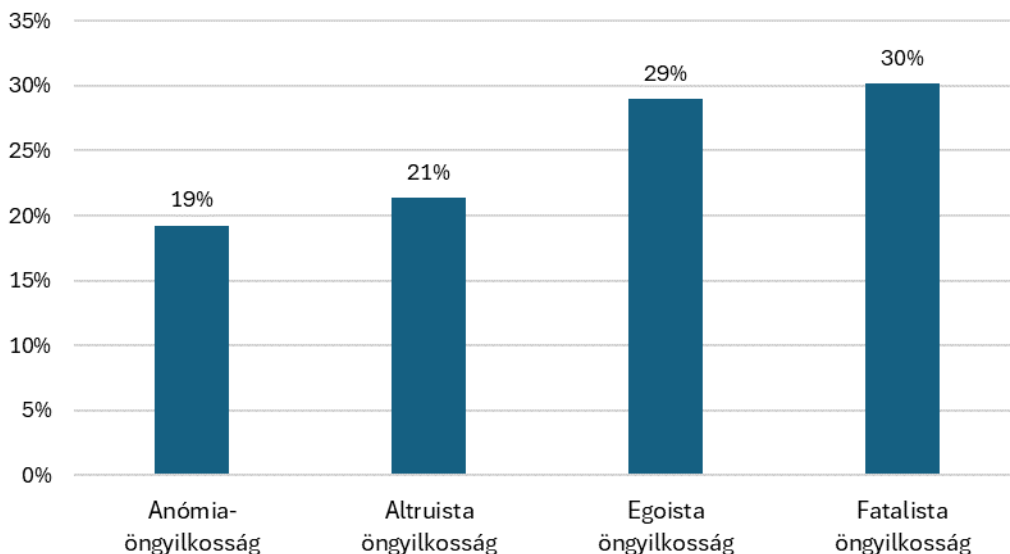
¹⁹ Doina Cajvaneanu, Does Tolerance Kill? The Hungarian Minority In Romania: A Case Study: https://ciaotest.cc.columbia.edu/olj/rjps/rjps_v4n2/rjps_v4n2_cad01.pdf

Az alábbi táblázat (6. Ábra) azon székelyföldi öngyilkossági okokat összesíti kulcsszavakba kategorizálva, melyeket a kérdőívben megkérdezett 202 kitöltő adott. Nemcsak korellációban van a lenti két ábra, hanem tükrözik is a fent leírt belső társadalmi problémákat.

Ok - Kulcsszó	202 személy válaszáinak %-a
Kommunizmus korszak maradványa	0.99%
Bántalmazás	2.48%
Kudarac, csalódás	4.95%
Betegség, mentális probléma	5.45%
Kommunikációhiány, emberi interakció hiány	7.92%
Anyagi probléma	8.91%
Alkohol, drog	9.90%
Elszigetelődés (lelki, fizikai)	9.90%
Érzelmi magány, meg nem értettség	9.90%
Szülők befolyása/viselkedése/nevelése, családi háttér, (gén)öröklődés	9.90%
Elnyomás érzet, érzelmek elfolytása	11.39%
Társadalmi elvárás/elnyomás (ítélkezés, megbélyegzés)	11.88%
Tehetetlenség, kilátástalanság, reménytelenség	12.87%
Érzelmi bánat, depresszió	14.85%

Ábra 6 Saját szerkesztés a kérdőív válaszai alapján

Mint közösségi reflexió, a kérdőívet kitöltők meglátásai alapján a régióra legjellemzőbb a fatalista öngyilkosság tipológia de kevésbé mögötte van az egoista tipológia.

Ábra 7 Saját szerkesztés a kérdőív válaszai alapján

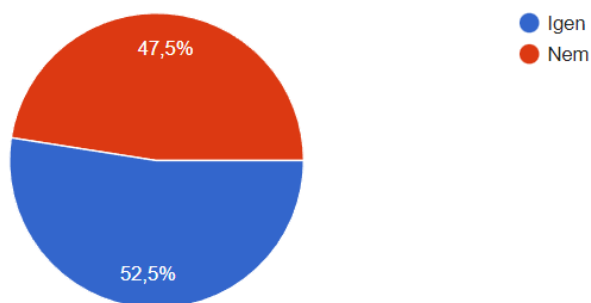
3. A segítségkérés nehézsége

Bevezetőként fontos megemlítenem, hogy az öngyilkosságon való gondolkodás mindig nagyon érzékeny és összetett téma. Sokszor az embereknek, akik ilyen gondolatokkal küzdenek, nehézséget okozhat segítséget kérni, függetlenül attól, hogy milyen nemzetiségűek. Egy bonyolult és komplex lelki folyamat összessége, ami talán felfoghatatlan vagy leírhatatlan annak, aki nem volt hasonló cipőben. Nincs és nem is lesz egy egységes képlet ennek a definiálására, e gondolatok feltárására. Teljesen személyfüggő minden ok.

Az életed folyamán átméntél valamilyen erősen felzaklató eseményen, amely okán elgondolkodtál az öngyilkosságon?

 Másolás

202 válasz

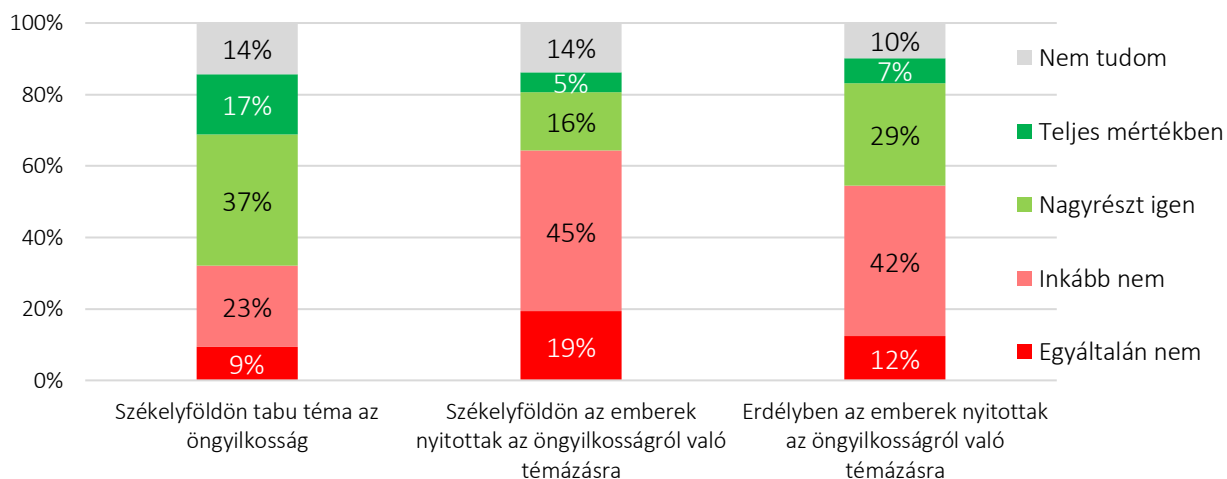
Ábra 8 A kérdőív válaszai alapján

Úgysszint ez igaz a kérdőívet kitöltő személyekre is (106 fő), akik mind-mind egyedi meg gondolásból elgondolkodtak már az öngyilkosságon.

Meglátásomból adódóan több ok szerepelhet a székely társadalomban a segélykérés mellőzésére vagy fel nem vállalására. Ezek: a kulturális normákhoz való ragaszkodás, amely révén az öngyilkosság vagy a mentális egészség problémáinak megbeszélése tabutéma, mivel az érintettek úgy érzhetik magukat, hogy nem találnak hallgató fülekre, egyedül vannak ezzel, nincsenek biztonságban vagy elfogadva ha segítséget kérnek; Személyes büszkeség és önérzet, ami miatt az embernek nehéz lehet elfogadni, hogy segítségre van szüksége, mert ez az önérzetüket vagy büszkeségüket érinti. Ez különösen igaz lehet olyan közösségekben, ahol az erős, stabil image és a függetlenség érzet fenntartása fontos értékek másokkal szemben („a szomszéd fűje mindig zöldebb” mentalitás); Bizalomhiány, hiszen az embereknek nehéz lehet megbízni másokban, hogy megértsék vagy segítsenek nekik minden megbélygzés nélkül, különösen olyan

témákban, amelyeket tabunak vagy kényesnek tartanak. Előfordulhat ez családon belül is. Ennek okán, gyakran a baráti szerető és elfogadó társaság tudhat menedéket nyújtani. Ezért lehet, hogy az érintettek nem érzik magukat kényelmesnek a segítségkérésben vagy a problémáik megosztásában; Félelem a megbélyegzéstől, ami miatt az emberek gyakran félhetnek attól, hogy ha mások (talán rosszakarók, ismerősök) megtudják mentális egészségügyi problémáikat vagy öngyilkosságon való elgondolkodásukat, akkor megbélyegződhetnek, pletyka tárgyává válhatnak (sajtó szerepe ebben nagy), vagy elszigetelődhetnek a közösségben. Tabu kifejezés a társadalomban a „pszichiátriai kezelés”. Előfordulhat gyakran a beutalástól való félelem kérdése. Ez a félelem tovább ronthatja az érintettek pszichés állapotát és megakadályozhatja őket abban, hogy akár szakértői segítséget kérjenek. „Igen, az egy dolog hogy pszichológushoz menni tabu téma meg szégyen, de ha már a pszichiátriát említjük, az már még vastagabb betűs tabu. Tehát az biztos, hogy megvan az emberekben és érthető módon.” – Szentes-Kovács Márta, gyászfeldolgozó.

Ezt szintűgy igazolja a kérdőívet kitöltő személyek összvéleménye is (9. Ábra). A megkérdezettek 54 százaléka gondolja úgy, hogy a Székelyföldön tabu téma az öngyilkosság és ennél nagyobb arány (64 százalék) úgy látja, hogy Székelyföldön az emberek nem nyitottak az öngyilkosságról való témázásra, míg Erdélyben sem feltétlenül nyitottabbak (54 százalék).

Ábra 9 Saját szerkesztés a kérdőív válaszai alapján

Véleményemből adódóan minden egyes problémamegoldás első lépése az önismeretnek köszönhetően az érzelmkifejezés kellene legyen. Noha sokszor nehéz ezt megtenni, mégis áll

rendelkezésre segítő „enyhítő körölmény”. Azon kérdésekre miszerint: „Akkor tulajdonképpen - amit már beszéltünk az érzelemlifejezés terén - az emberek még nem nagyon nyitottak itt minálunk, vagy nem megy olyan könnyedén az első lépés, mintsem más helyeken, gondolom?”, a gyászfeldolgozó válasza: „Nincsen összehasonlítási alapom, hogy azt mondhassam itt nehezebben megy, mint máshol. [...] Inkább nehezebben kérnek segítséget az emberek. Nehéz segítséget kérni [...]. Kultúrában sincs meg ez a fajta probléma megoldási eszköz, hogy akkor szakembertől kérjek segítséget. Másfajta eszközök elterjedtebbek nálunk. Például barátokkal leülni illogatni a helyi kocsmákban például. Azt látom elterjedtebbnek bizonyos körökben. És van hogy sikerül is, mert enyhülést tud valamilyen szinten adni, nem mondom hogy a halálra van ítélve a dolog, de hogy ezt látom elfelejtettebbnek és akkor nyilván itt az alkoholizmusról, egyébről lehetne beszélni hogy akkor e problémamegoldási stratégia mennyire elterjedt, merthogy azt látjuk sajnos nagyon. De hogy ez egy bevált módszer. Az egyik amihez folyamodnak az emberek.” – Szentes-Kovács Márta

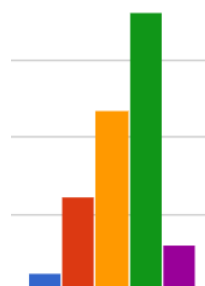
Véleményem és tapasztalataim szerint mindkét nem esetében az érzelmek visszatartása, a kiközösítés és a nem elfogadás gondolata hozzájárulhat a szorongáshoz, ami hosszabb idő múltán stresszhez, majd az depresszióhoz vezethet, így növelheti az öngyilkosságok előfordulását. Emellett hozzájárulhat az öndestruktív magatartásokhoz, a szerhasználathoz, valamint a függőségek kialakulásához. A székely társadalomban ez is tabu téma, hisz nem beszélnek kellő mértékben e problémáikról, magukba zárják és emésztik önmagukat. Jelentős mértékű az alkoholfogyasztás a férfiak között, akik ezt gyakran egyfajta érzelmi-lelki feszültségcsökkentő eszközként alkalmazzák. A szocializáció, az érzelmi visszatartások kialakulása, mind-mind kapcsolatban állnak a testi, lelki és mentális megbetegedések kialakulásával, ami egyfajta „zárt tudatállapotot” eredményez. Az önképpel kapcsolatos gondolatok alábecsülőek, az én értéktelennek tűnik, a jövővel kapcsolatos gondolatok reménytelenségbe torkollnak, és a világra vonatkozó gondolatok is negatívak. Ezt a gondolatmenetemet alátámassza a társadalmi megítélés is (6. Ábra), hiszen lehet látni, hogy az: *alkohol, drog; elszigetelődés (lelki, fizikai); érzelmi magány, meg nem értettség*; vagy akár a *szülők befolyása/viselkedése/nevelése, családi háttér, (gén)öröklődés*; fogalmak egyenlő százalékban jelennek meg (9.90%), ugyanakkor a laikus ember számára is egyértelmű a kapcsolat ezek között.

Az állapot megszüntetése és leküzdése érdekében, a pozitív megközelítés és az optimizmus (ami meglátásom szerint nem a székely/magyar társadalom domináns jellemzője), a barátok,

család segítsége adhat reményt. Noha nem minden esetben képes a szociális háló kellő komolyásggal hozzáállni a témához, segíteni (sors)társán. Kérdésemre miszerint: „Mit tud a társadalom tenni vagy a család, barátok?” a válasz: „Említettem itt a kapcsolatokat. A személyes kapcsolatokat. Hogy azt tudja tenni, hogy odafigyel a családra, odafigyel a barátokra. [...] Ez egy gyakorlat, hogyha megnézem a Messenger listámat és valaki akivel már rég nem beszéltem, ráírok hogy „szia, hogy vagy, mi újság veled, jól vagy?” stb. Végül is minden nap vagy minden második nap valakire ráírok tegyük fel. Azt tehetem hogy odafigyelek az embertársamra, odafigyelek a családtagra, barátokra. Ha látom hogy szomorú, akkor elhívom egy kávéra, „gyere beszélgessünk”. Megkérdezem hogy van, kapcsolatban maradni, a kapcsolatot erősíteni. Ezt tehetjük. [...] és lehet hogy pont az az üzenet vagy pont az a pillanat az, ami neki segít hogy kizökkenjen abból és azt mondja: „*ű vannak még emberek rajta kívül, van akit érdeklek.*” – válaszolta Szentes-Kovács Márta, gyászfeldolgozó.

Nagyon fontos kihangsúlyozni, hogy minden akutt probléma első fázisa a tudatosítás valamint az a hozzáállás, miszerint beszélni kell róla, tudatosítani kell. Ezt igazolja a kérdőívet kitöltő személyek véleménye is (150 fő) azon kérdésre, hogy „Mennyire értesz egyet a következő állításokkal? - Többet kellene beszélnünk embertársainkkal erről a témáról.” Nem ért feltétlenül egyet 37 fő.

- Egyáltalán (kék): 6
- Kevésbé (piros): 31
- Nagyrészt (sárga): 59
- Teljesen (zöld): 91
- Nem tudom (lila): 15

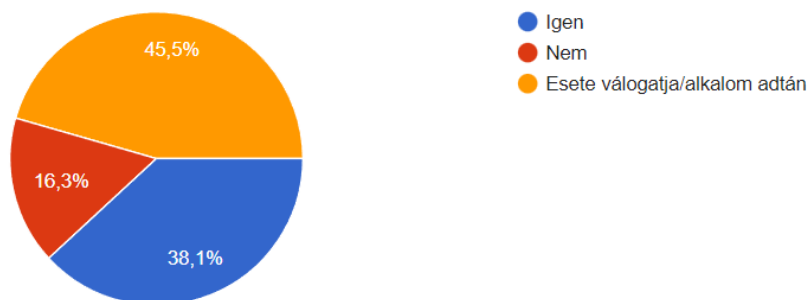
Ábra 10 Saját a kérdőív válaszai alapján

A kérdőívet kitöltő személyek visszajelzése alapján összességében beszélnek (83.6%) az öngyilkosságról mint társadalmi jelenség a baráti társaságban:

Szoktál/szoktatok beszélni az öngyilkosságról mint társadalmi jelenség a baráti társaságban?

 Másolás

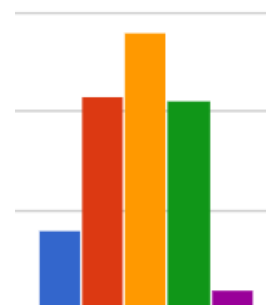
202 válasz

Ábra 11 Saját a kérdőív válaszai alapján

Emellett ezt igazolja azon egyetértés mennyisége (123 fő), amit a következő kérdés takar: „Mennyire értesz egyet a következő állításokkal? - Beszélgetek barátaimmal alkalom adtán az öngyilkosság témaköréről.” Nem feltétlenül ért egyet 74 fő.

- Egyáltalán (kék): 20
- Kevésbé (piros): 54
- Nagyrészt (sárga): 70
- Teljesen (zöld): 53
- Nem tudom (lila): 5

Ábra 12 Saját a kérdőív válaszai alapján

Ezzel együtt a kitöltők túlnyomó része képes meghallgatni a témát és kinyilvánítani véleményét (95%), szembe azokkal, akik nem (5%):

Mit érzel akkor, amikor az öngyilkosságról kell beszélni vagy hallgasd mint társasági téma?

 Másolás

202 válasz

Ábra 13 Saját a kérdőív válaszai alapján

Utolsó gondolatként kiemelem azon fajta lehetőségeket, amelyek segíteni tudnak ebben az esetben, mind a potenciális áldozatnak, mind a családtagoknak. Hangsúlyozom azt a szociális hálót, amely képes lehet megtartani az egyént ebben a nehéz időszakban. A segélyhívó számok mellett a vallás, hit és egyház ereje/kérdése egy teljesen új adalék ebben a témakörben, ami megítélésem szerint is segíteni tud azon döntésében az illetőnek, hogy ne hajtsa végre az öngyilkosságot. Szintúgy el kell elérni azt a teljes lelki krízist lezáró folyamatot, amit az *elbúcsúzás* fogalma takar. Szentes-Kovács Márta gyászfeldolgozó szavait idézve mutatom be ennek a lényegi elemeit az interjún keresztül:

„Szabolcs: S hogy gondolod, hogy milyen erőforrások és támogatási lehetőségek állnak rendelkezésre azon embereknek, akik a gyászfeldolgozás területén próbálnak segítséget kérni? Mondjuk az az ember akinek öngyilkos lett valamelyik barátja, ismerőse?

Márta: Milyen lehetőségek állnak? Hát itt megemlíteném elsősorban a vallást mint lehetőség. Egy hívó embernek elsődleges támasza lehet a gyülekezet ebben a kérdésben. A lelki segélyvonal is létezik az Áradat Egyesület jóvoltából. Pszichológiai magánrendelők is rendelkezésre állnak, illetve szakirodalom. [...] Polcz Alaine művei, Singer Magdolna művei, Verina Cast művei, őket mind lehet olvasni.

Szabolcs: Elmeséled kérlek [...] hogy miért könnyebb azoknak akik vallásosak, megbirkózni ezekkel a gondolatokkal mintsem azoknak, akik nem [...]?

Márta: [...] Ha könnyebb, akkor azért könnyebb, mert a vallásos embernek van egy olyan közössége ahova rendszeresen eljár és lelki dolgokról beszélget és akkor a lelki dolgokhoz egyértelműen könnyebben kapcsolódik [...] a téma, hogy: „igen, gyászolok, szomorú vagyok és mondjam el nektek, hogy mi van velem,” meg hogy kérdezik tőled: „mi van veled”. Ennek van egy sötét oldala is, de hogy alapvetően azt látom, hogy azok az embereknek - hogy is mondjam - kézenfekvőbb az, hogy ők tudnak erről beszélni. És könnyebb mert már eleve rendszeresen járnak egy olyan közegben, ahol ez téma lehet.

Szabolcs: Gondolom azért a Bibliának a tanítása, az istennel való kommunikáció, az elmélyülés amikor beszélsz magadnak a problémáidról, vagy letudod a terheket magadról a fentebbi entitásnak, segít.

Márta: Pontosan. [...] a vallás kínál elég sok olyan eszközt, ami segít megbirkózni a gyással. Maga a gyónás a katolikus vallásban, a szentáldozás is. Ezek mind olyan eszközök amik segíthetik a gyászfolyamatot illetve hogyha már itt tartunk akkor a rítusok nagyon fontosak. Azok a rítusok amiből napjainkban egyre kevesebb van, és amiknek a hiánya azt eredményezi, hogy nincsen fogódzója a gyászolónak a gyászban és akkor a fogódzók hiánya vezet el oda, hogy van egy ilyen- [...]

Szabolcs: Elveszettség talán?...

Márta: Igen, igen. [...] Most segítség lehet a gyászfolyamatban akár már az imádkozó is ugye a halál után, ahol nagyon közeliek összegyűlnek és imádkoznak a holttest mellett. És az lehet egyfajta búcsú ilyen értelemben. És nagyon fontos része a gyászfolyamatnak a búcsú. Mert hogyha az nem tud megtörténni valamiért akkor az megnehezíti a gyászfolyamatot. Viszont a vallás az kerekét ad, lehetőséget ad erre, hogy ez meg tudjon történni. Akár ugyanígy a hathetes mise, amikor megint csak összegyűlnek a családtagok és támogatják a hozzátartozókat. Vagy támogatják egymást ebben a folyamatban.”

V. Az öngyilkosság statisztikai megjelenítése a székelyföldi médiában

1. Média által tudósított öngyilkossági arányok összesítése 100.000 lakosra 2000-2020 között

Az alábbiakban (14. Ábra) egy általam összesített statisztikai táblázatot lehet látni, ami a 2000-2020 időperiódus alatt számolt öngyilkossági arányokat mutatja 100.000 lakosra számítva. Példa: 2002-ben 39 ember vetett véget életnek Hargita megyében, 35 ember Kovászna megyében illetve 29 ember Maros megyében és így tovább.

	Hargita	Kovászna	Maros	3 megye átlag	*Romániai átlag
2000	32.80	32	-	32.40	12.60
2001	32.84	29.19	-	31.01	12.30
2002	38.71	35.22	28.60	34.17	14.10
2003	32.80	29.50	21	27.76	13.40
2004	31.50	32.80	22.50	28.93	12.30
2005	36.40	36	18.40	30.26	12.20
2006	33.30	34.70	22.60	30.20	12.80
2007	33	23.60	19.90	25.50	11.60
2008	28.80	24.90	18.90	24.20	12
2009	27	22.20	18.50	22.56	12.70
2010	31.20	23.10	22.60	25.63	13.70
2011	31.21	25.24	22.60	26.35	12.80
2012	30	34	20.20	28.06	12.55
**2013	27-32.59	25-32.59	19.18-32.59	27.90	12.17
**2014	27-32.59	25-32.59	19.18-32.59	27.90	11.22
**2015	27-32.59	25-32.59	19.18-32.59	27.90	11.36
**2016	27-32.59	25-32.59	19.18-32.59	27.90	10.11
***Átlag 2013-2016	29.59	28.57	25.55	27.90	11.21
2018	28.08	27.49	20.84	25.47	10.11
2019	31.85	23.49	15.24	23.52	9.06
2020	25	17.49	17.56	20.01	9.14

Ábra 14 Saját szerkesztés

***A 2013-2016 közötti periódusra vonatkozóan nem kaptam konkrét adatokat, így átlagot vontam.

**Felhasznált források:

1. Udvarhelyi Híradó, 2004. január (15. évfolyam, 2-20. szám)2004-01-29 / 19. szám
2. Székely Hírmondó, 2008. január-március (13. évfolyam, 1-12. szám)2008-01-25 / 3. szám
3. Székely Hírmondó, 2004. január-március (9. évfolyam, 1-12. szám)2004-01-16 / 2. szám
4. Udvarhelyi Híradó, 2003. május (14. évfolyam, 82-102. szám)2003-05-19 / 93. szám

5. Transsylvania - Erdélyi Tájékoztató, 2002 (43. évfolyam, 1-3. szám)2002 / 2. szám
6. Székely Hírmondó, 2012. június (17. évfolyam, 103-122. szám)2012-06-28 / 121. szám
7. Népújság, 2010. július (62. évfolyam, 150-176. szám)2010-07-22 / 168. szám
8. Székely Hírmondó, 2012. június (17. évfolyam, 103-122. szám)2012-06-28 / 121. szám
9. Székely Hírmondó, 2006. április-június (11. évfolyam, 13-25. szám)2006-06-23 / 24. szám
10. Magyar Nemzet, 2010. július (73. évfolyam, 177-207. szám)2010-07-10 / 186. szám
11. Székely Hírmondó, 2004. október-december (9. évfolyam, 39-50. szám)2004-10-22 / 42. szám
12. Székely Hírmondó, 2009. október-december (14. évfolyam, 39-51. szám)2009-10-30 / 43. szám
13. SORIN M. RĂDULESCU, EVOLUȚII ȘI TENDINȚE ALE FENOMENULUI SUICIDAR ÎN ROMÂNIA, ÎN PERIOADA 1996–2012: <https://www.revistadesociologie.ro/pdf-uri/nr.3-4-2014/02-Radulescu.pdf>
14. ***Vicențiu-Robert Gabor, Octavian Groza, Ciprian Iftimoaei, Geostatistical Coordinates Regarding the Suicidal Phenomenon in Romania between 2011-2020: https://www.revistadestatistica.ro/wp-content/uploads/2023/03/5_RRS-1_2023.pdf
15. *Romania - Intentional self-harm: <https://countryeconomy.com/demography/mortality/causes-death/suicide/romania> Suicide rate in Romania from 1999 to 2019: <https://www.statista.com/statistics/1111811/suicide-rate-romania/>

2. Székelyföldi öngyilkosságok összesítése az újságcikkek alapján 2000-2024 között

A tartalomelemzésből összegyűjtött 326 újságcikk adatai alapján bizonyíthatóan ennyi eset történt Székelyföldön: Hargita-1120, Kovászna-1226, Maros-454, 2000-2024 között. Ezen esetek szám, módszer, helyszín, nemi eloszlás valamint korosztály szerint van kategorizálva:

Hargita megye:

Osztályok szerint	Teljes időszak	2000-2012	2013-2024
Lőfegyver	11	4	7
Leugrás	17	9	8
Vonat	31	23	8
Elvétel	13	7	6
Akasztás	601	584	17
Robbantás	2	2	0
Öngyújtás	2	2	0
Gázmérgezés	5	1	4
Vegyszer	3	3	0
Gyógyszer	31	18	13
Fulladás	13	13	0
Ismeretlen	391	372	19
Összesen	1120	1038	82

Ábra 15 Saját szerkesztés

Helység (Szék) szerint	Teljes időszak	2000-2012	2013-2024
Udvarhelyszék	164	144	20
Csikszék	174	148	26
Gyergyószék	123	115	8
Ismeretlen	659	631	28
Összesen	1120	1038	82

Ábra 16 Saját szerkesztés

Nő/ Férfi	Teljes időszak	2000-2012	2013-2024
Nő	70	60	10
Férfi	365	316	49
Ismeretlen	685	662	23
Összesen	1120	1038	82

Ábra 17 Saját szerkesztés

Korosztály szerint	Teljes időszak	2000-2012	2013-2024
0-17	27	18	9
18-30	66	54	12
31-45	36	25	11
46-69	83	69	14
70	40	37	3
Ismeretlen	868	835	33
Összesen	1120	1038	82

Ábra 18 Saját szerkesztés

Kovászna megye:

Osztályok szerint	Teljes időszak	2000-2012	2013-2024
Lőfegyver	3	0	3
Leugrás	18	6	12
Vonat	8	4	4
Elvézés	8	4	4
Akasztás	36	28	8
Robbantás	0	0	0
Öngyújtás	6	4	2
Gázmérgezés	5	3	2
Vegyszer	2	2	0
Gyógyszer	16	12	4
Fulladás	3	3	0
Ismeretlen	1121	426	695
Összesen	1226	492	734

Ábra 19 Saját szerkesztés

Helység (Szék) szerint	Teljes időszak	2000-2012	2013-2024
Háromszék	1210	482	728
Ismeretlen	16	10	6
Összesen	1226	492	734

Ábra 20 Saját szerkesztés

Nő/ Férfi	Teljes időszak	2000-2012	2013-2024
Nő	136	33	103
Férfi	483	77	406
Ismeretlen	607	382	225
Összesen	1226		

Ábra 21 Saját szerkesztés

Korosztály szerint	Teljes időszak	2000-2012	2013-2024
0-17	9	6	3
18-30	25	15	10
31-45	29	23	6
46-69	30	21	9
70	10	2	8
Ismeretlen	1123	425	698
Összesen	1226	492	734

Ábra 22 Saját szerkesztés

Maros megye:

Osztályok szerint	Teljes időszak	2000-2012	2013-2024
Lőfegyver	1	0	1
Leugrás	20	11	9
Vonat	6	4	2
Elvézés	6	2	4
Akasztás	127	126	1
Robbantás	0	0	0
Öngyújtás	0	0	0
Gázmérgezés	0	0	0
Vegyszer	0	0	0
Gyógyszer	3	3	0
Fulladás	3	3	0
Ismeretlen	288	286	2
Összesen	454		

Ábra 23 Saját szerkesztés

Helység (Szék) szerint	Teljes időszak	2000-2012	2013-2024
Marosszék	454	435	19
Összesen	454	435	19

Ábra 24 Saját szerkesztés

Nő/ Férfi	Teljes időszak	2000-2012	2013-2024
Nő	56	50	6
Férfi	393	381	12
Ismeretlen	5	4	1
Összesen	454	435	19

Ábra 25 Saját szerkesztés

Korosztály szerint	Teljes időszak	2000-2012	2013-2024
0-17	4	4	0
18-30	25	22	3
31-45	13	6	7
46-69	54	53	1
70	16	13	3
Ismeretlen	342	337	5
Összesen	454	435	19

Ábra 26 Saját szerkesztés

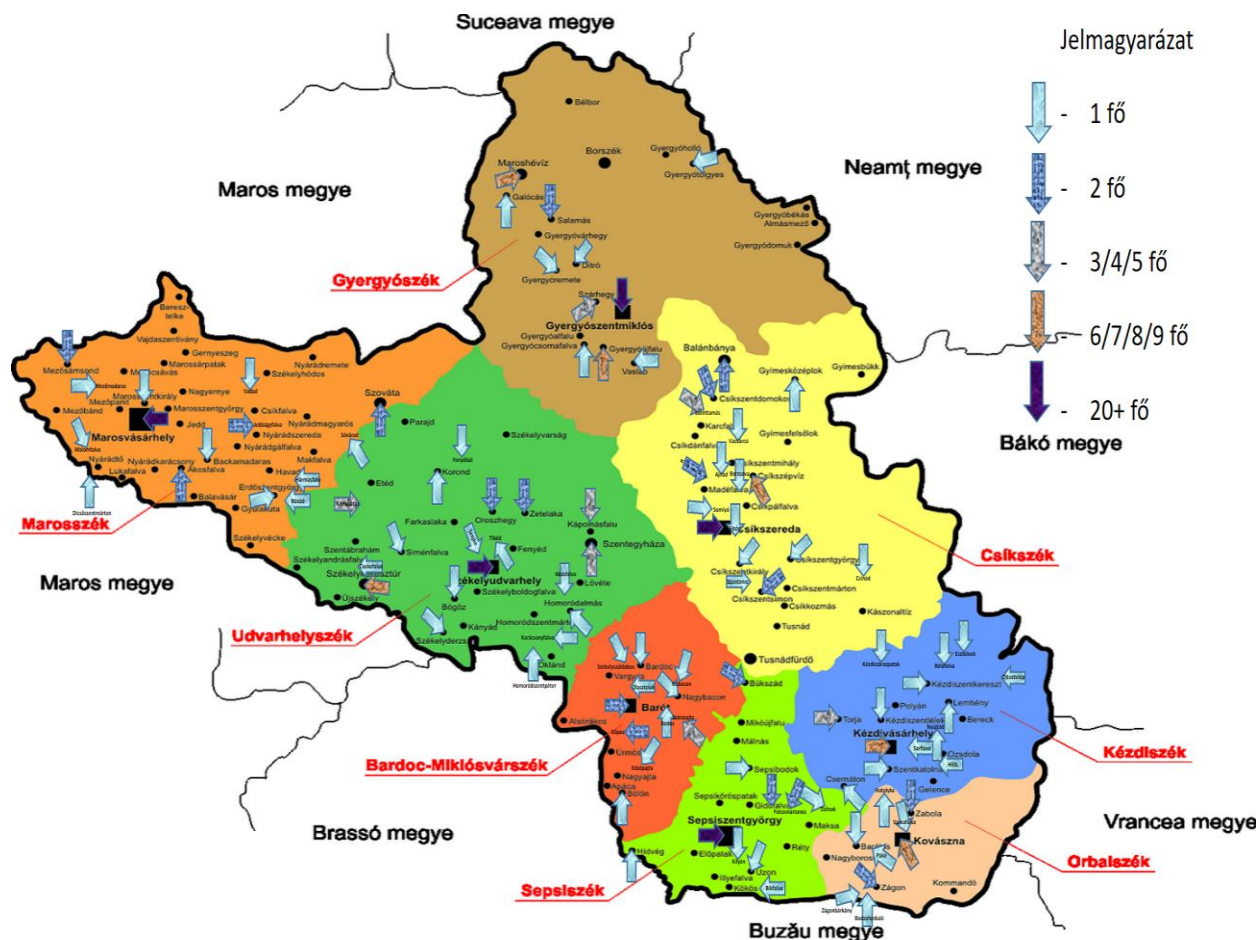
Székelyföld összesen 2000-2024						
Korosztály	Fő	Módszer		Nem		
0-17	40	Lőfegyver	15	Férfi	Nő	Ismeretlen
18-30	116	Leugrás	55	1.241	262	1.297
31-45	78	Vonat	45			
46-69	167	Elvzés	27			
70	66	Akasztás	764			
Ismeretlen	2.333	Robbantás	2			
		Öngyújtás	8			
		Gázmérgezés	10			
		Vegyszer	5			
		Gyógyszer	50			
		Fulladás	19			
		Ismeretlen	1.800			
Összesen	2.800	-	2.800	2.800		

Ábra 27 Saját szerkesztés

A fenti ábrákból (15-27. Ábra) bizonyíthatóan látszódik, hogy Székelyföldön 2000-2024 között 2.800 ember vetett véget életének. Leggyakoribb mód az öngyilkosság elkövetésére az akasztás általi halál volt (764 eset), túlnyomóan a férfiak körében volt több tett (1.241 fő) ellentétben a nőkkel (262 fő).

Kiemelem, hogy ennél jóval több esetet tart számon több hivatalos forrás (lásd 3. és 14. Ábra). Ezen eseteket bemutató újságcikkek mellett több eset történt a valóságban, melyről nincs teljes körű tudomásunk. Ezeket az *ismeretlen* elnevezésű kategória jelöl.

A következő térképen (28. Ábra) látható Székelyföld felosztva Székekre. Emellett részletesen be van határolva a halálesetek helyszíne települések szerint, figyelembe véve, hogy hány fő vetett véget életének ott. Tulajdonképpen a fenti hivatalos térképpel (5. Ábra) lehet párhuzamba állítani e lekicsinyített térképet. A lentebbi táblázat (29. Ábra) részletesen taglalja az esetek számát plusz helyszínét. A bejelölés saját munka.*

Ábra 28 Forrás térkép: Wikipedia: https://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:Szeklerland-planned_seats.png
Nyilazás saját szerkesztés

*Az oszlopok színei megegyezésben vannak a térképen bejelölt nyilak színével.

Megye	Település				
Halál	1 fő	2 fő	3/4/5 fő	6/7/8/9 fő	20+ fő
Hargita	Abásfalva Ajnád Bögöz Csekefalva Csikborzsova Csíksomlyó Csíkszenkirály Csíkszentgyörgy Csíkszentimre Csíkvacsárcsi Csinód Csomafalva Felsőcernáton Fenyőkút Fitód Galócás Gyergyóditró Gyimesközéplek	Balánbánya Csíkrákos Csíkszentdomokos Csíkszentsimon Oroszhegy Salamás Zetelaka	Csíkszenttamás (3) Gyergyószárhegy (3) Kápolnás (5) Kőrispatak (3) Szentegyháza (4)	Csíkszépvíz (6) Gyergyóújfalu (8) Maroshévíz (8) Székelykeresztúr (8)	Csíkszereda (58) Gyergyószentmiklós (40) Székelyudvarhely (24)

	Homoródalmás Homoródszentpéter Kilyén Korond Remete Sarfalva Siménfalva Szejke Székelyderzs Tibód Tölgyes				
Kovászna	Barátos Bardóc Bélafalva Bikfalva Bodok Bodos Bodzaforduló Böln Dálnok Esztelnek Hatolyka Hídvég Hilib Kézdiszenkereszt Kézdiszentlélek Kisbacon Középajta Lemhény Nagybacon Nyújtód Ojtoztelep Olasztelek Páké Száraspatak Székelyszáldobos Szentkatolna Uzon Vajnafalva Vasláb Zágonbárkány	Barót Fotosmartonos Köpec Sepsibükszád Zabola Zágon	Szárzajta (3) Torja (3)	Kézdivásárhely (7) Kovászna (9)	Sepsiszentgyörgy (40)
Maros	Backamadaras Bözöd Dicsőszentmárton Erdőszentgyörgy Hármasfalu Karácsonyfalva Malomfalva Marosszentkirály Mezőmadaras Sóvárad Vadad	Ákosfalva Jobbágyfalva Mezősámsond Szováta			Marosvásárhely (38)

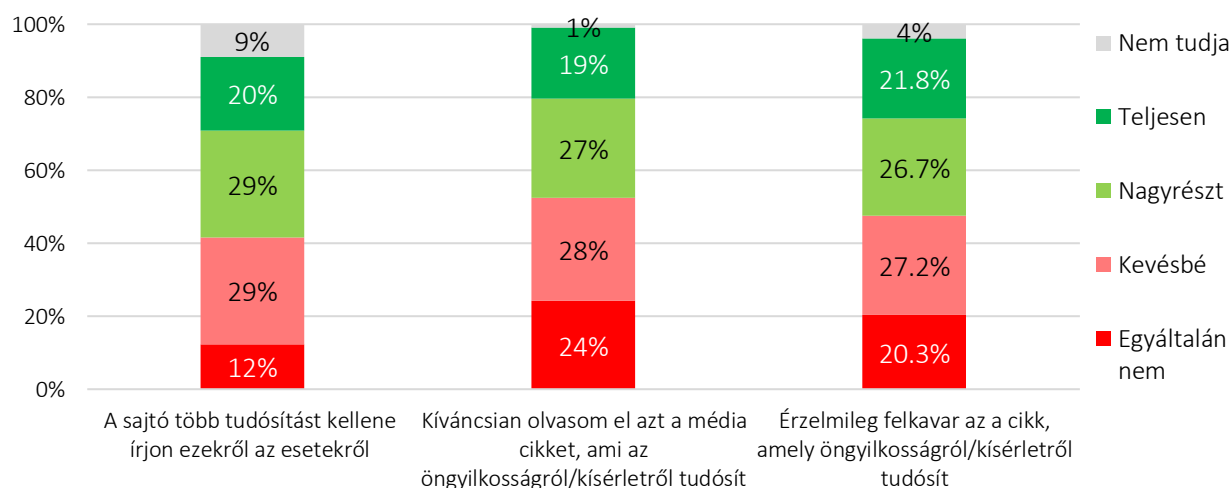
Ábra 29 Saját szerkesztés

VI. Az öngyilkosság reprezentációja a médiában

1. A Werther és Papageno-hatás kódolásának módszertana a médiában

Mivel a kérdőíves kutatásomban résztvevők egy jelentős része fontosnak gondolja és érdeklődéssel olvassa a médiában öngyilkosság témakörében megjelenteket, érdemes kicsit többet foglalkozni a média hatásával. A témában három kifejezésről kérdeztem a válaszadókat és mindhárom kérdés megosztónak bizonyult. A megkérdezettek egy jelentős része szerint többet kellene írni az öngyilkosság kérdésköréről, (49 százalék), míg azok aránya, akik kevesebb öngyilkosságról szóló cikket szeretnének látni (41 százalék). Az emberek 52 százaléka nem olvassa kíváncsian az öngyilkosságra vonatkozó cikkeket, 46 százalék viszont igen. Továbbá a megkérdezettek 48.50 százalékát felkavarja érzelmileg, ha öngyilkossági esetről olvas, míg közel ugyanakkora azoknak az aránya, akiket nem (47.50 százalék).

Mennyire értesz egyet a következő állításokkal?

Ábra 30 Saját szerkesztés a kérdőív válaszai alapján

Figyelembe véve a Werther illetve Papageno-hatás tulajdonságait, megalkottam egy öt fokos skálát, ami szerint kritikusan vizsgáltam és bekategorizáltam a 326 cikket. Céloom a média közlésmódjának elemzése, amely potenciálisan kihatással lehet az olvasókra jó vagy rossz irányba. Minél kisebb az érték, annál szubjektívebb és személyesebb hangvitelű az áldozatról és tragédiáról szóló tudósítás. Vastagított betűk jelölik azt, ahol a hatás leginkább érezhető. Az öt fokos skála szempontjai példákkal alátámasztva a következők:

1 – Teljes Werther-hatás: Teljes nevek, anyagi/családi háttér kifejtése, mentális/fizikai betegségek kifejtése, elnagyolt/szenzációhajhász megfogalmazások, címsor vagy szavak használata, tett és áldozat minősítése, érintettek (család, barátok, szomszéd) kikérdezése.

Példa, 2008:

„Öngyilkos lett az ügyész

A maroshévízi ügyészség 44 éves ügyésze azt követően vetett véget az életének, hogy felesége bejelentette, válni akar. Az Agerpres hírügynökség szerint a hévízi ügyész még az elmúlt hét végén követte el az öngyilkosságot, de a hírt csak tegnap hozták nyilvánosságra. A férfi oldószerrel ivott, majd mellkason szúrta magát, megsebezve így egyik tüdejét, és felvágta bal karján az ereket, ezt követően akasztotta fel magát a lakásuk fürdőszobájában lévő kazánra.”²⁰

2 – Mérsékelt Werther-hatás: Monogramok/keresztnevek megjelenése és kevesebb részlet kiírása az áldozatról, rendőrségi szóvivő idézése, visszafogott címsor használata, kevesebb szenzációhajhász. (orvosi) szakember véleménye, rövidebb tudósítás.

Példa, 2010

„Öngyilkosság helyett másnaposság

*Szerdán értesítették a mentőket, hogy Sepsiszentgyörgyön egy 14 éves kiskorú öngyilkosságot kísérelt meg, lenyelve valamiféle veszélyes folyadékot. Először azt hitték, hogy a hírhedt „kábulós-ragasztóval”, **Brenadezzel akart véget vetni életének a kislány**, ám amint tegnap a kórházban elvégzett vizsgálatokból kiderült, a lány **csupán hullarészegre itta magát**. A toxikológiai vizsgálatok negatívak, viszont a további tesztek kimutatták, hogy a kiskorú vérében 1,33 ezrelék volt az alkoholszint - **tudósított Tiberiu Ioan Postoacă orvos**, a megyei mentőállomás igazgatója. A szülők ugyan mondták, hogy egy pohár italt elfogyasztott a lány, ám a mentősök valószínűbbnek tartják, hogy **„egy pohárból” ivott, nem pedig egyetlen pohárral**. Aggasztó viszont, hogy az utóbbi napokban a kánikula miatt egyre több szívérrendszeri megbetegedés miatt riasztják a mentőket, a tegnapi nap folyamán 7 óra leforgása alatt 34 segélykérést jegyeztek a mentőállomáson. Nem minden eset végződik azonban szerencsésen, hétfőn délelőtt **találtak rá** a 39 éves, **olaszteleki I. E.-re, aki házának***

²⁰ Forrás: Hargita Népe, 2008. augusztus (20. évfolyam, 176-201. szám) 2008-08-27 / 198. szám:
https://adt.arcanum.com/hu/view/HargitaNepe_2008_08/?query=%C3%96ngyilkoss%C3%A1g+Hargita+megye&p=256&layout=s

csűrjében akasztotta fel magát. A férfi több mint egy éve egyedül lakott, miután a neje elvált tőle, és két, 13 és 16 éves gyerekükkel együtt elköltözött. A hozzátartozók szerint valószínűleg emiatti elkeseredésében követte el tettét.”²¹

3 – Nincs érezhető hatás/semleges: Objektív, lényegretörő megfogalmazás nevek és részletek nélkül. Általában a mentős statisztikákra jellemző. Eltűnik a szenzációhajhász címsor vagy szöveg megfogalmazása.

Példa, 2014:

*„Öngyilkosság. A sepsiszentgyörgyi **rendőrséget** szerda délelőtt **értesítette** egy megyeszékhelyi férfi, hogy édesapja **kiugrott az ablakon**. A negyedik emeletről kiugró 60 éves férfi a zöld övezetre esett, **a mentő érkezétség elhunyt**. A holttestet **elszállították az igazságügyi orvosszakértőhöz**.”*²²

4 – Mérsékelt Papageno-hatás: Nincsen név, kevés részlet, hangúly nem az áldozatra hanem a tragikumra van fektetve, az üzenet lényege az objektív tudósítás mellett a tragikum megelőzéséről szól, szakemberektől (orvosok, pszichológusok) való idézet plusz segélyhívó egyesületekről való tárgyalás és idézés a diszpécserektől. Fontos kiemelni a mentőegységek közbeavatkozásának sikerességét, illetve az öngyilkosságot megkísérlő személy életének megmentését amennyiben sikeres.

Példa, 2024:

Öngyilkossági szándékot akadályoztak meg

*Július 20-án **értesítették** a szovátai **rendőröket**, hogy az egyik ház udvarában egy férfi **öngyilkosságra készül**. Mire a helyszínre érkezett két rendőr, a férfi felakasztotta magát. A **rendőrök átugrottak a vastag láncsal bezárt kapun, kioldották a derékszíjat, és elsősegélynyújtásban részesítették az illetőt**. Feltörték a kapuzárat, így a nemsokára a helyszínre érkező **rohammentősök** is bemehettek az udvarra, és **azonnal orvosi ellátásban részesítették a férfit, akit a rendőröknek és az orvosoknak köszönhetően sikerült megmenteni** – közölte lapunkkal a rendőrség.*²³

5 – Teljes Papageno-hatás: A cikk nem az áldozatról szól, hanem az élet fontosságáról, öngyilkossági tendenciákat ír le plusz kihangsúlyozza a jeleket, megpróbál beszélni és hitelesen

²¹ Székely Hírmondó, 2010. augusztus (15. évfolyam, 116-137. szám) 2010-08-06 / 120. szám

²² Háromszék, 2014. január (26. évfolyam, 7084-7107. szám) 2014-01-17 / 7095. szám

²³ Öngyilkossági szándékot akadályoztak meg, Népujság: <https://www.e-nepujsag.ro/articles/helyi-hirek-34#>

beszámolni a jelenségről bevonva statisztikákat, inspiráló történeteket, szakemberek vagy segélyhívó egyesületek munkatársainak interjúvolása, akik az élet fontosságát és a reményt hangsúlyozzák, felhívja a figyelmet társadalmunkban ennek a súlyosságáról, segélyhívószámok vagy elérhetőségek feltűntetése.

Példa, 2023:

Felakasztotta magát egy férfi a csíkszeredai József Attila Általános Iskola sportcsarnokának egyik tartóoszlopára, holttestére csütörtökre virradóan bukkantak rá.

Egy szülő – aki éppen gyermekét vitte a Kisherceg napközibe – vette észre a holttestet, és azonnal riasztotta a hatóságokat.

A Hargita Megyei Rendőr-főkapitányság közleménye szerint csütörtök reggel 8 óra körül riasztották a rendőrséget a 112-es egységes segélyhívószámon, hogy egy holttestet találtak egy csíkszeredai épületnél. A helyszínen kiderült, hogy egy 28 éves, csíkszeredai férfi halt meg, a tragédia körülményeit még vizsgálják.

Kedves Tihamér, a József Attila Általános Iskola igazgatója megkeresésünkre elmondta, nem az iskola területén történt a haláleset, a sportcsarnok hátulsó bejáratánál találták meg a fiatalembert. A gyermekeknek minden osztályban jelezték, ha szükségesnek érzik, beszélhetnek a látottakról, hallottakról az iskolai tanácsadóval.

Kérjenek segítséget

Ha ön is úgy érzi, hogy segítségre lenne szüksége, hívja az Erdélyi Telefonos és Internetes Lelkiségi-szolgálatot hétköznapi 19 és 23 óra között a 0754 800 808-as normál díjas mobilszámon, vagy írjon a hallgatlak.lelkiseget@gmail.com e-mail-címre, illetve elérhető a szolgálat Facebookon is.²⁴

Ezen kritériumok mentén látható lesz két olyan táblázat (33. és 34. ábra), amely százalékosan mutatja ki a sajtóorgánumok hatás-megjelenését.

2. Sajtóorgánumokból következő Werther illetve Papageno hatás

A I. Fejezetben leírt elméleti alapvetésekből kiindulva az alábbi táblázat (31. ábra) olyan idézeteket tartalmaz a 326 különböző újságcikkekből összeválogatva melyek elősegíthetik a

²⁴ Forrás: Székelyhon.ro → <https://szekelyhon.ro/aktualis/felakasztott-holttestre-talalt-azonnal-ertesitette-a-rendorseget>

Werther és Papageno-hatást az olvasóban. Szorosan egybefügg a 1-es ábra tartalmával, illetve az ott leírt hatást előidézendő szabályokból indul ki.

Megfogalmazási példák és idézetek	
Werther-hatás	Papageno-hatás
„Horrorfilmbe illő eset” ²⁵	„Megakadályozták ebben a gyorsan reagáló hatóságok” ²⁶
„A családügyi minisztérium azt is közölte, hogy bizonyos feltételezések szerint a 16 éves fiú homoszexualitása miatt lett öngyilkos” ²⁷	„Vélhetően önkéntes véget vetett életének” ²⁸
„A tragédiába torkolló ügy háttere már-már szappanoperába illő.” ²⁹	„Nem beszélhetünk általános növekvő tendenciáról” ³⁰
„Így a felelősség elől ilyen brutális módon menekülő férfi” ³¹	„A megyei mentőszolgálat orvosigazgatója megerősítette portálunknak, hogy a fiatalember jól van” ³²
„Emberileg és jogilag mindent megtett annak érdekében, hogy tarthassa gyermekével a kapcsolatot, semmi sem vezetett eredményre, így végül öngyilkosságba menekült” ³³	„Egy 50 éves nő élettelen testére akadtak” ³⁴
„A 2000. év be nem teljesült világvéghisztóriájába sehogy sem tudnak belenyugodni és önkéntes véget vetnek életüknek” ³⁵	„Asszony próbált véget vetni életének, nem került életveszélyes állapotba” ³⁶
„Az akasztás maradt a sláger” ³⁷	„Öngyilkossági-kísérletet elkövető fiatalembernek nyújtottak ellátást” ³⁸
„Nem lehet tudni, hogy a szerencsétlenség miatt-e, amely munkaképtelenné tette egy jó időre, vagy	„Megfelelő időben a megfelelő ember megmentette egy másik ember életét” ⁴⁰

²⁵ Levágta egy férfi fejét a vonat a csíkszenttamási állomáson- a Maszol.ro portálról:

<https://maszol.ro/belfold/83999-levagta-egy-ferfi-fejet-a-vonat-a-csikszenttamasi-allomason>

²⁶ Öngyilkos akart lenni, megakadályozták ebben a gyorsan reagáló hatóságok (Forrás: Székelyhon.ro →

<https://szekelyhon.ro/aktualis/ongyilkos-akart-lenni-megakadalyoztak-ebben-a-gyorsan-reagalo-hatosagiak>)

²⁷ Egy sepsiszentgyörgyi nevelőotthonban elhelyezett 16 éves fiatal öngyilkosságát vizsgálja a rendőrség:

<https://transtex.ro/kozelet/2023/02/21/ongyilkossag-sepsiszentgyorgy-homoszexualitas>

²⁸ Öngyilkosság a Haáz Rezső utcában: <https://www.hargitanepi.ro/ongyilkossag-a-haaz-rezso-utcaban>

²⁹ Megölte szeretőjét, majd öngyilkos lett: <https://e-nepujsag.ro/articles/megolte-szeretojet-majd-ongyilkos-lett#>

³⁰ Háromszéken nő az öngyilkosságok száma!: <https://slagerradio.ro/2018/06/11/haromszeken-no-az-ongyilkossagok-szama/>

³¹ Meggyilkolta az ápolóját: <https://www.hirmondo.ro/kovaszna-megye/meggyilkolta-az-apoltjat/>

³² A padláson próbált véget vetni életének: <https://uh.ro/a-padlason-probalt-veget-vetni-eletenek/>

³³ Forrás: Székelyhon.ro → [https://szekelyhon.ro/aktualis/amikor-elfogy-a-](https://szekelyhon.ro/aktualis/amikor-elfogy-a-remeny?fbclid=IwAR3EHMAJqJKhESNXkvmZH9Rxiv_acblaZpvyeoEOcG0D1OIz0y0wpCPT9gc)

[remeny?fbclid=IwAR3EHMAJqJKhESNXkvmZH9Rxiv_acblaZpvyeoEOcG0D1OIz0y0wpCPT9gc](https://szekelyhon.ro/aktualis/amikor-elfogy-a-remeny?fbclid=IwAR3EHMAJqJKhESNXkvmZH9Rxiv_acblaZpvyeoEOcG0D1OIz0y0wpCPT9gc)

³⁴ Öngyilkosság Kézdiszentléken: <https://www.hirmondo.ro/kovaszna-megye/roviden-1123/>

³⁵ Romániai Magyar Szó, 2000. január (12. évfolyam, 3287-3314. szám) 2000-01-10

³⁶ Karácsony a sürgősségen: <https://www.3szek.ro/load/cikk/35373/karacsony-a-surgossegen>

³⁷ Új Kelet, 2004. január-június (7. évfolyam, 1-26. szám) 2004-02-12 / 7. szám

³⁸ Baróti tűzoltók Emberéletet is mentettek már: <https://www.3szek.ro/load/cikk/134065/emberetet-is-mentettek-mar-baroti-tuzoltok>

⁴⁰ Öngyilkos próbált lenni egy nő, végül egy szolgálaton kívüli rendőr mentette meg (Forrás: Székelyhon.ro → https://szekelyhon.ro/aktualis/ongyilkos-probalt-lenni-egy-no-vegul-egy-szolgalaton-kivuli-rendor-mentette-meg?fbclid=IwAR1XV24RGeEklG6PrmzOhStGI7rYcyRomk86caUZ3iDNejYbIVQza_FndA)

csak azért, mert nem találta helyét idehaza, de a fiú egyfajta búskomorságba menekült, itthon tartózkodása alatt alig hagyta el a házat. Láncon csüngő élettelen testére apja talált a csűrben. A fiú nem hagyott maga után semmiféle búcsúlevelet.” ³⁹	
„Én most elmegyek. Maradjatok Istennel” ⁴¹ – búcsúlevél idézés	„Tíz öngyilkosból heten valamilyen módon előrejelzik szándékukat, ezért fokozottan figyelniük kell embertársainkra.” ⁴²
„Akasztottak megyéje” ⁴³	„Háromszékiek is igénylik a lelki támogatást Akiket hívni lehet a bajban” ⁴⁴
„A beteg asszony nagyon nehezen közlekedett, s korábban többször is emlegette az öngyilkosságot, mert nehezen viselte betegségét, és azt a tényt, hogy családtagok mellőzik őt.” ⁴⁵	„Túl az életveszélyen A csattanásra az udvaron levő diákok figyeltek fel, akik azonnal hívták, a gyorsmentő szolgálatot.” ⁴⁶
*, „Az iskola én vagyok” ⁴⁷	

Ábra 31 Saját szerkesztés

*Egy fiatalkorú lány szobafalára felírt utolsó üzenete. Tragikus és személyes történet inspiráló üzenettel amely felhívja az olvasók figyelmét az életcélok megvalósításának fontosságára.

³⁹ Székely Hírmondó, 2007. október-december (12. évfolyam, 39-51. szám)2007-12-21 / 50. szám

⁴¹ Hargita Népe, 2002. július (14. évfolyam, 148-174. szám)2002-07-12 / 158. szám

⁴² Romániai Magyar Szó, 2001. március (13. évfolyam, 3698-3727. szám) 2001-03-21 / 3718. szám

⁴³ Udvarhelyi Híradó, 2002. október (13. évfolyam, 116-128. szám) 2002-10-23 / 125. szám

⁴⁴ Székely Hírmondó, 2019. május (24. évfolyam, 80-101. szám)2019-05-29 / 99. szám

⁴⁵ Új Kelet, 2005. január-június (8. évfolyam, 1-26. szám) 2005-06-30 / 26. szám

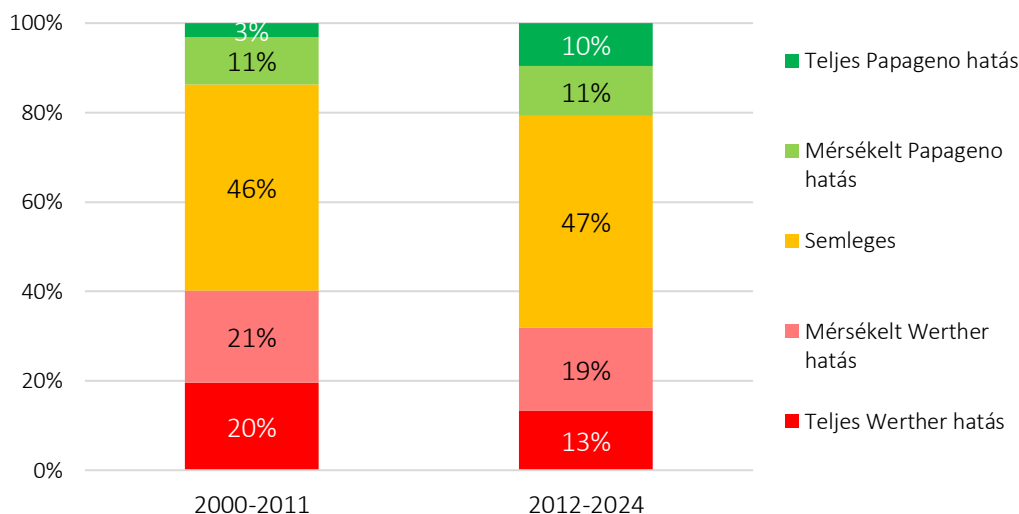
⁴⁶ Népújság, 2006. január (58. évfolyam, 1-24. szám)2006-01-11 / 7. szám

⁴⁷ Reggeli Újság, 2007. június (4. évfolyam, 987-1007. szám)2007-06-15 / 999. szám

3. Az össz-médiahatás valamint a különböző orgánumok összehasonlítása és részletes elemzése

Az alábbi ábra részletezi az összegyűjtött cikkek hatás-számának összegét a törvényreform előtt és után. A kapott adatok alapján látható, hogy míg 2011 előtt jóval magasabb arányban volt jelen a Werther-hatás, 2011 után viszont ez a tendencia csökkent, ugyanakkor nemcsak a semleges hatás nőtt de a Papageno-hatás jelensége is. Ezt köszönhetjük a jogi reformoknak, ami nagyban hozzájárult az anonimitáshoz is. Kutatási eredményeim szerint mégis az objektív, hatásmentes lényegretörő írásmód dominált és dominál napjainkig.

Média hatások számban és időben (Werther vs Papageno hatás)

Ábra 32 Saját szerkesztés a kérdőív válaszai alapján

Összességében a kiválogatott 326 cikk túlnyomó része az objektív megfogalmazást alkalmazza (46.50%). Az adatok alapján mondva, a fent felsorolt orgánumok hatása összességében nem feltétlenül a szenzációhajhászás felé törekszik, hanem objektíven igyekszik tudósítani az esetekről. Noha megjegyzem nagy számban jelenik meg a Werther-hatás (36.50%) kategóriába eső tudósítások, míg a Papageno-hatás elenyésző százalékban jelenik meg (17.50%). A 2011 előtt megjelent cikkekből nagyobb mértékben köszön vissza a szubjektív tudósítás (41%), míg 2011 után ez a stílus eltűnni látszik (32%), illetve ezt felváltja az objektivitás, az élet fontosságára való felhívás több formában, a Papageno hatás. Már 2010-ben felfigyeltek erre az újságírók: „A szakemberek modellkövetésnek nevezik ezt a jellegzetességet, amely más területen sem ismeretlen: sokan szépirodalmi vagy akár a médiában látott példa hatására nyúlnak a végzetes eszközhöz. A

Werther-effektusnak nevezett jelenség névadója Goethe *Az ifjú Werther szenvedései* című regényének öngyilkos főhőse - a regény megjelenésekor ugyanis számos követője lett a tragikus cselekménynek.⁴⁸ És hogy minek köszönhető a Papageno-hatás feltörekvése az a következő fejezetben kiderül.

A lenti ábrákon (33. és 34. Ábra) egy százalékos összehasonlítást lehet látni hat sajtóorgánium közlésmódja között, figyelembe véve a fent leírt kritériumokat, megfogalmazásokat és „szabályokat”. Az Új Kelet tudósításai megítélésem szerint a legdemotiválóbba (60%-os Werther hatás), míg a többi átlagban az objektivitás felé hajlik. Ezek közül a Hargita Népe az ami leginkább az objektivitásra törekedett (55.81%), míg összességében a Népújság fogalmazásában a leghangsúlyosabb a Papageno-hatás (20.59%) 2000-2024 között.

Származás	Kovácsna		Hargita		Maras
Elnevezés	Székely Hirmondó	Háromszék	Hargita Népe	Udvarhelyi Híradó	Népújság
Időperiódus	2000-2011	2000-2011	2000-2011	2000-2011	2000-2011
Cikk db.	30	17	38	29	27
Werther-hatás%	53.33%	29.41%	34.22%	27.59%	48.15%
Semleges%	30%	64.71%	57.89%	66.52%	33.33%
Papageno-hatás%	16.67%	5.88%	7.89%	6.90%	18.52%
Időperiódus	2012-2024	2012-2024	2012-2024	2012-2024	2012-2024
Cikk db.	36	7	5	11	7
Werther-hatás%	78.33%	14.29%	20%	27.27%	42.86%
Semleges%	66.67%	71.43%	40%	72.73%	28.57%
Papageno-hatás%	8.33%	14.29%	20%	-	28.57%
Időperiódus	2000-2024	2000-2024	2000-2024	2000-2024	2000-2024
Össz. Cikk db	66	24	43	40	34
Össz. Werther-hatás%	37.88%	25%	32.56%	27.50%	47.06%
Össz. Semleges%	50%	66.67%	55.81%	67.50%	32.35%
Össz. Papageno-hatás%	12.12%	8.33%	11.63%	5%	20.59%

Ábra 33 Saját szerkesztés

⁴⁸ Magyar Nemzet, 2010. július (73. évfolyam, 177-207. szám) 2010-07-10 / 186. szám

Az alábbi táblázat (34. Ábra) több sajtóorgánium közlésmódját veszi figyelembe, egyenként elemzeve a potenciális hatást az olvasókra:

Származás	Kovászna	Hargita	Kolozsvár			Magyarország
Elnevezés	Sláger Rádió	Székelyhon	Transtelex	Krónika	Főtér	Magyar Nemzet
Időperiódus	2018, 2023	2014-2023	2022, 2023, 2024	2006, 2012, 2022	2016-2019	2004, 2008, 2010
Cikk db.	2	16	3	3	3	3
Werther-hatás%	0%	18.75%	33.33%	66.67%	33.33%	66.67%
Semleges%	0%	31.25%	-	-	66.67%	-
Papageno-hatás%	100%	50%	66.67%	33.33%	-	33.33%

Ábra 34 Sajtó szerkesztés

4. A sajtóorgániumok közlésmódjának változása 2011-es évet követően jogi szempontból

Az elméleti részben bemutatott törvényi reformoknak hála kapunk választ arra, hogy miért illetve milyen módon, milyen mennyiségben olvashatunk napjainkban az öngyilkossági esetekről. Révén hogy meg kellett változzon a tudósítási stílus (megítélésem szerint jó irányba), sokkal objektívebb stílusú cikkeket olvashatunk, amik a figyelmet az élet fontosságára hívják fel, illetve nem véletlenül van egyre több helyen feltüntetve több segélyhívó egyesület elérhetősége plusz e tabu téma tematizálása/közelebbbhozása az olvasók számára. Ez megnyilvánul abban, hogy tudósít a jelenségről, jeleket ír le, szakembereket idéznek, segélyhívó számokat tüntetnek fel a cikk végén akár „*Kérjen segítséget*” címsorral. Észrevételem értelmében 2011 után kevesebb ilyen tudósítást olvashatunk továbbá azt is objektívebb módon. Ez részben (lásd I. Fejezet) az új Polgári Törvénykönyvnek, hol az Uniós csatlakozásnak, hol az Audióvizuális Tanács jogi reformjainak köszönhető.

VII. Következtetés

A kutatás bemutatja, hogy a kisebbségek által tapasztalt marginalizáltság érzése, az identitás megőrzésének értéke és a mentális egészség figyelmen kívül hagyása hogyan vezet olyan összefüggésekhez, amelyek együttesen növelik az öngyilkossági arányokat Székelyföldön. A társadalmi megítélés fontos szerepet játszik ebben a folyamatban.

A székely gondolkodásban az azonosulás és a szolidaritás erős érzete jelenik meg, különösen, ha az elszigetelődés és az identitás megőrzésének szükségességéről van szó. Továbbá a történelmi események és a kulturális különbségek ezt a románoktól való elkülönülést még inkább hangsúlyozzák. Az öngyilkosság leggyakoribb motivációja az altruizmus, amely akkor jelentkezik, amikor egy személyt a társadalmi nyomás és a csoporthoz tartozás érzése motivál arra, hogy véget vessen az életének. Ezzel ellentétben az emberek nagyrésze a fatalista és egoista tipológiát tartja jellemzőnek.

A depresszió a társadalmi, kulturális és mentális elhanyagolás következménye lehet, különösen a férfiak esetében, akiknek a kulturális normák miatt nehézséget okozhat a kezelés igénybevétele. A hagyományokban gyökerező sztereotípiák és az érzések elfojtása szorongást és depressziót okoz, ami növeli az öngyilkosság kockázatát. Elengedhetetlen, hogy ezen társadalom nézzen szembe a mentális egészségügyi problémákkal, nyújtson segítséget a rászorulóknak, és számolja fel az őket körülvevő megbélyegzést és szégyenérzetet. A pszichológusok, az egészségügyi szakértők és a közvélemény egyaránt fontos szerepet játszanak a támogatásban és a megelőzésben.

Figyelembe véve a fenti fejezetek alapelveit és gondolatait, röviden összegzem meglátásaimat: Kiindulva az altruista tipológia jellemzőiből plusz a büszke székely társadalmi mentalitásból plusz a segélykérés nehézségéből (ami magába foglalja az érzelmek visszatartását) plusz a társadalmi kiközösítés - vagy nem elfogadás félelméből - idővel belső frusztráció születhet az egyénben, ami nem megfelelő kezeléssel illetve az őszinteség hiányával idővel szorongáshoz vezethet. Ezt valamely módon egyfajta levezetés kell hogy eredményezzen (ami megnyilvánulhat alkohol- és/vagy drogfogyasztásban, fizikai erőszakban stb). Meglátom szerint egy káros levezetés formának valamint a büntudat és a kilátástalanság ötvözésével kialakul a depresszió, aminek hosszú időn át történő felgyülemlése (az ezzel való szembenézés hiánya) továbbá fel nem

oldása elvezethet a zárt tudatállapothoz. Ebben az állapotban ha túl sokáig szenved az egyén, felmerülhet az öngyilkosságba való menekülés gondolata különböző intenzitással. A végső döntés meghozatalában ellenben számos tényező befolyással lehet. Pl. Barátok/családtagok támogatása, szakemberhez való fordulás, az egyház (hit), a média tematizálása stb. Természetesen számos egyéb ok jöhet szóba emelett, amelyek ki is voltak fejtve. És mindez a jelenség tabuként van kezelve nagyrészt az érzelmi bánat, depresszió; tehetetlenség, kilátástalanság, reménytelenség; társadalmi elvárás/elnyomás (ítélkezés, megbélyegzés); ugyanakkor az elnyomás érzet, érzelmek elfolytása végett. Emellett jelen van az emberek közötti kommunikációhiány; anyagi probléma; érzelmi magány, elszigetelődés és nem utolsósorban az alkohol mint ok.

A 2.800 személy halála felbontva 116 haláleset/év. A média szenzációhajhász tematizálásának változása fontos volt 2011 után. Ugyan összességében törekedett az objektivitás fele de a Werther-hatás jelen volt és van a mai napig, ellenben megemelkedett a Papageno-hatás, de csökkent az öngyilkosságról szóló gyászjelentések száma is.

A kutatásomat meglátásom szerint érdemes olyan jövőbeli tartalommal kiegészíteni, mint több személyes interjú olyan személyekkel, akik próbálkoztak öngyilkossággal vagy voltak hasonló gondolataik e téren, valamint több gyászfeldolgozó véleményét interjúban még mélyebben kikérdezni.

Végzőként idézem azon beszédrészletünket a gyászfeldolgozóval, melyek segítséget, támpontot adhatnak azon egyéneknek (vagy hozzátartozóknak), akik szenvednek szorongásban, depresszióban vagy küzdenek öngyilkossági gondolatokkal:

„Kérdező: Hogyan lehet segíteni azokon, akik kíséreltek már meg öngyilkosságot?

Válaszadó: Hát aki már kísérelt meg öngyilkosságot, azt jelenti, hogy nagyon eltökélt lehet, mert ha már eljutott odáig hogy megkísérelje, ezért mindenképpen szakember bevonásával van szükség. Segíteni családtagként mondod?

K: Például igen, igen. Családtagként barátként. Más kontextus a kettő, de emberként. [...]

V: Azt gondolom az első és legfontosabb az, hogy ne tabúsítsuk. Tehát hogy ne csináljunk belőle egy ilyen nagy titkot s tegyünk úgy mintha nem történt volna semmi. Ez nem jó, nem egészséges a tabusítás. Mindenképpen kérdezzük meg azt, hogy neki mire van szüksége. Ne erőltessük a saját gondolatunkat neki. Tehát hogy mindenképp kérdezzük

meg hogy van-e szüksége valamire. Biztosítsuk arról hogy számíthat a támogatásunkra. Hogy itt vagyunk neki, mellette. Elérhetőek vagyunk.

K: S remélhetőleg belülről majd fog jönni ez a gondolat hogy: „*igen tényleg itt vannak és nem vagyok egyedül.*”

V: Igen, de jó hogyha elhangzik ez. Mert sokszor az van hogy: „*hát de biztos tudja, hát miért ne tudná?*” Nem biztos hogy tudja vagy nem biztos hogy evidens számára, úgyhogy ezért jó dolgokat kimondani hangosan is, megerősíteni hangosan is, és elmondani azt hogy: „*itt vagyok neked és számíthatsz rám*” és ilyenek.

K: Kifejezni azt, hogy „*szeretünk*” vagy szeretjük.

V: Igen-igen. Pontosan. Elsősorban ezt lehet tenni családként, barátként. Ha egyéb segítségre van is szüksége, akkor azt ő úgy is fogja mondani. Tehát hogyha elérhetőek vagyunk akkor az a legfontosabb, amit tehetünk.

K: Megnyugtadjuk. Meghallgatjuk a gondolatait, nyugodtan mondhatja.

V: Igen-igen pontosan. Nem ítélkezve beszélgetünk.

K: [...] Milyen tanácsokat adnál azoknak, akik közvetlenül vagy közvetve érintettek az öngyilkossági esetekben, hogy megküzdjenek az érzéseikkel és kezeljék a gyászt?

V: Hát hogy nincs egyedül, azt mondanám. Mert ha azt érezzük hogy egyedül vagyok egy problémával akkor az sokkal nehezebb, meg nehezebb segítséget is kérni. Ha tudatosul bennünk az hogy vagyunk egy helyzetben ami reménytelennek tűnik, de már voltak mások is így. Tehát hogy „*minden oké. Most ez egy ilyen nehezebb pillanat, egy nehezebb időszak, de ez elmúlik. Csak most vagyok ebben a helyzetben csak most vagyok ezekkel a nehéz érzésekkel. Holnap már lehet hogy könnyebb lesz.*” Simán megtörténhet. Tehát hogy tudatosítsuk azt magunkban, hogy nem vagyunk egyedül, hogy a nehéz érzések azok elmúlnak és hogy segítséget lehet kérni, mert van segítség. Igen, itt van a lelki segély szolgálat keretén belül anonim módon lehet segítséget kérni vagy lehet megszólítani embereket. Aki már esetleg kért segítséget, volt terápián, kinél volt, elérhetőséget kérni.”

Vigyázzunk magunkra, egymásra, szeretteinkre! Nyíljunk meg őszintén, mert mindig kapunk segítséget, mindig vannak hallgató fülek, nem vagyunk egyedül!

VIII. Szakirodalom

1. Cajvaneanu Doina, Does Tolerance Kill? The Hungarian Minority In Romania: A Case Study. Romanian Journal of Political Sciences, 2004 (2), 111-118. Letöltve: https://ciaotest.cc.columbia.edu/olj/rjps/rjps_v4n2/rjps_v4n2_cad01.pdf
2. Carls Paul, Durkheim Émile (1858—1917), Internet Encyclopedia of Philosophy: <https://iep.utm.edu/emile-durkheim/>
3. Dattani Saloni, Rodés-Guirao Lucas, Ritchie Hannah, Roser Max and Ortiz-Ospina Esteban, Our World in Data, Suicides: <https://ourworldindata.org/suicide>
4. Durkheim Émile: Theory of Suicide, Unacademy: <https://unacademy.com/content/upsc/study-material/sociology/emile-durkheim-theory-of-suicide/>
5. Ercsaba74, Szeklerland-planned seats.png, Wikipedia, 2017. január 17.: https://hu.wikipedia.org/wiki/F%C3%A1jl:Szeklerland-planned_seats.png
6. EXT-G-Albertone, Archive: Statistici privind cauzele de deces, Eurostat, 2017. 06. 13.: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Archive:Statistici_privind_cauzele_de_deces&oldid=340446
7. General Data Protection Regulation: <https://gdpr-info.eu>
8. Horváth-Kovács Szilárd, Miért nem fenntartható a berögződött férfiszerep a „hagyományos” családon belül?, 2022. január 25.: <https://eletmod.transindex.ro/?cikk=29368>
9. Horváth-Kovács Szilárd, Székelyföldön háromszor több öngyilkosság történik, mint az országos átlag. Miért?, Transtelex, 2022. március 28: <https://transtelex.ro/best-of/2022/03/28/szekelyfoldi-ongyilkossagok-első-resz-1>
10. Kogler Vivien, The Werther effect – About the handling of suicide in the media, Open Acces Government, 2018.11.26.: <https://www.openaccessgovernment.org/the-werther-effect/42915/>
11. Lecture 24 - Durkheim on Suicide, Yale University: <https://oyc.yale.edu/sociology/soc-151/lecture-24>
12. Moody Alexa, The Two Effects: Werther vs Papageno, Please LIVE: <https://www.pleaselive.org/blog/the-two-effects-werther-vs-papageno-alex-moody/>

13. Mueller S. Anna, Abrutyn Seth, Pescosolido Bernice, Diefendorf Sarah, The Social Roots of Suicide: Theorizing How the External Social World Matters to Suicide and Suicide Prevention, 2021. 03. 31.:
<https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2021.621569/full>
14. Rădulescu M. Sorin, Evoluții și tendințe ale fenomenului suicidar în România în perioada 1996–2012. Revista Română de Sociologie, XXV (3-4), 179-202. Letöltve:
<https://www.revistadesociologie.ro/pdf-uri/nr.3-4-2014/02-Radulescu.pdf>
15. Romania - Intentional self-harm, countryeconomy.com, 2021.:
<https://countryeconomy.com/demography/mortality/causes-death/suicide/romania>
16. Statista Research Department, Number of suicides in Romania from 1999 to 2018 by gender, Statista, 2024. 03. 26.: <https://www.statista.com/statistics/1111824/number-of-suicides-by-gender-romania/>
17. Statista Research Department, Suicide rate in Romania from 1999 to 2019, Statista, 2023. 06.12.: <https://www.statista.com/statistics/1111811/suicide-rate-romania/>
18. Suicide and mental health conditions, Better Health Channel:
<https://www.betterhealth.vic.gov.au/health/conditionsandtreatments/suicide-and-mental-illness>
19. Tágrázárt Szemmel, Jól vigyázz, mit nézel! – a Werther-hatás és következményei, 2015. 03. 20.: https://tagrazartszemmel.blog.hu/2015/03/20/jol_vigyazz_mit_nezel_a_werther-hatas_es_kovetkezmanyei
20. Transylvania Free Press, The Szekler Flag, 2018. november 9.:
<https://transylvaniasfreepress.ro/political/2018/11/09/the-szekler-flag/>
21. Trekhunt, Hol van Székelyföld?: <https://trekhunt.com/hu/article/szekelyfold/>
22. Tudorel Andrei, Ghețău Vasile, Serii istorice de date populația României 1860-2020:
<https://insse.ro/cms/files/publicatii/Populatia-Romaniei/populatia-romaniei-1860-2020-serii-istorice-de-date.pdf>
23. Vicențiu-Robert Gabor, Octavian Groza, Ciprian Iftimoaei, Geostatistical Coordinates Regarding the Suicidal Phenomenon in Romania between 2011-2020. Romanian Statistical Review, 2023 (1), 70-102, Letöltve: https://www.revistadestatistica.ro/wp-content/uploads/2023/03/5_RRS-1_2023.pdf: <https://www.revistadesociologie.ro/pdf-uri/nr.3-4-2014/02-Radulescu.pdf>

Jogi források:

1. Codul civil: <https://www.codulcivil.ro>
2. Consiliul Național al Audiovizualului, DECIZIE Nr. 220 din 24 februarie 2011 privind Codul de reglementare a conținutului audiovizual:
<https://www.cna.ro/DECIZIE-Nr-220-din-24-februarie.html>
3. Consiliul Național al Audiovizualului: <https://www.cna.ro>

Interjúalanyok:

1. Szentes-Kovács Márta, gyászfeldolgozó szakember
2. Dr. Kokoly Zsolt, egyetemi adjunktus

Sajtóban megjelenő cikkek:

1. A padláson próbált véget vetni életének: <https://uh.ro/a-padlason-probalt-veget-vetni-eletenek/>
2. Baróti tűzoltók Emberéletem is mentettek már:
<https://www.3szek.ro/load/cikk/134065/emberéletet-is-mentettek-mar-baroti-tuzoltok>
3. Egy sepsiszentgyörgyi nevelőotthonban elhelyezett 16 éves fiatal öngyilkosságát vizsgálja a rendőrség: <https://transtex.ro/kozelet/2023/02/21/ongyilkossag-sepsiszentgyorgy-homoszexualitas>
4. Hargita Népe, 2002. július (14. évfolyam, 148-174. szám) 2002-07-12 / 158. szám
5. Hargita Népe, 2008. augusztus (20. évfolyam, 176-201. szám) 2008-08-27 / 198. szám:
https://adt.arcanum.com/hu/view/HargitaNepe_2008_08/?query=%C3%96ngyilkoss%C3%A1g+Hargita+megye&pg=256&layout=s
6. Háromszék, 2014. január (26. évfolyam, 7084-7107. szám) 2014-01-17 / 7095. szám
7. Háromszéken nő az öngyilkosságok száma!:
<https://slagerradio.ro/2018/06/11/haromszeken-no-az-ongyilkossagok-szama/>
8. Karácsony a sürgősségen: <https://www.3szek.ro/load/cikk/35373/karacsony-a-surgossegen>

9. Levágta egy férfi fejét a vonat a csíkszenttamási állomáson- a Maszol.ro portálról:
<https://maszol.ro/belfold/83999-levagta-egy-ferfi-fejet-a-vonat-a-csikszenttamasi-allomason>
10. Magyar Nemzet, 2010. július (73. évfolyam, 177-207. szám) 2010-07-10 / 186. szám
11. Magyar Nemzet, 2010. július (73. évfolyam, 177-207. szám) 2010-07-10 / 186. szám
12. Megölte szeretőjét, majd öngyilkos lett: <https://e-nepujasag.ro/articles/megolte-szeretojet-majd-ongyilkos-lett#>
13. Meggyilkolta az ápolóját: <https://www.hirmondo.ro/kovaszna-megye/meggyilkolta-az-apoltjat/>
14. Népujság, 2006. január (58. évfolyam, 1-24. szám) 2006-01-11 / 7. szám
15. Népujság, 2010. július (62. évfolyam, 150-176. szám) 2010-07-22 / 168. szám
16. Népujság: <https://www.e-nepujasag.ro/articles/helyi-hirek-34#>
17. Öngyilkos akart lenni, megakadályozták ebben a gyorsan reagáló hatóságok (Forrás: Székelyhon.ro → <https://szekelyhon.ro/aktualis/ongyilkos-akart-lenni-megakadalyoztak-ebben-a-gyorsan-reagalo-hatosagiak>)
18. Öngyilkos próbált lenni egy nő, végül egy szolgálaton kívüli rendőr mentette meg
Székelyhon.ro → https://szekelyhon.ro/aktualis/ongyilkos-probalt-lenni-egy-no-vegul-egy-szolgalaton-kivuli-rendor-mentette-meg?fbclid=IwAR1XV24RGeEklG6PrmzOhStGI7rYcyRomk86caUZ3iDNejJYblVQza_FndA)
19. Öngyilkos próbált lenni egy nő, végül egy szolgálaton kívüli rendőr mentette meg
(Forrás: Székelyhon.ro → https://szekelyhon.ro/aktualis/ongyilkos-probalt-lenni-egy-no-vegul-egy-szolgalaton-kivuli-rendor-mentette-meg?fbclid=IwAR1XV24RGeEklG6PrmzOhStGI7rYcyRomk86caUZ3iDNejJYblVQza_FndA)
20. Öngyilkosság a Haáz Rezső utcában: <https://www.hargitanepu.ro/ongyilkossag-a-haaz-rezso-utcaban>
21. Öngyilkosság Kézdiszentléleken: <https://www.hirmondo.ro/kovaszna-megye/roviden-1123/>

22. Öngyilkossági szándékot akadályoztak meg, Népújság: <https://www.e-nepujsag.ro/articles/helyi-hirek-34#>
23. Reggeli Újság, 2007. június (4. évfolyam, 987-1007. szám)2007-06-15 / 999. szám
24. Romániai Magyar Szó, 2000. január (12. évfolyam, 3287-3314. szám) 2000-01-10
25. Romániai Magyar Szó, 2001. március (13. évfolyam, 3698-3727. szám) 2001-03-21 / 3718. szám
26. Székely Hírmondó, 2004. január-március (9. évfolyam, 1-12. szám)2004-01-16 / 2. szám
27. Székely Hírmondó, 2004. október-december (9. évfolyam, 39-50. szám)2004-10-22 / 42. szám
28. Székely Hírmondó, 2006. április-június (11. évfolyam, 13-25. szám)2006-06-23 / 24. szám
29. Székely Hírmondó, 2007. október-december (12. évfolyam, 39-51. szám)2007-12-21 / 50. szám
30. Székely Hírmondó, 2007. október-december (12. évfolyam, 39-51. szám)2007-12-21 / 50. szám
31. Székely Hírmondó, 2008. január-március (13. évfolyam, 1-12. szám)2008-01-25 / 3. szám
32. Székely Hírmondó, 2009. október-december (14. évfolyam, 39-51. szám)2009-10-30 / 43. szám
33. Székely Hírmondó, 2010. augusztus (15. évfolyam, 116-137. szám) 2010-08-06 / 120. szám
34. Székely Hírmondó, 2012. június (17. évfolyam, 103-122. szám)2012-06-28 / 121. szám
35. Székely Hírmondó, 2012. június (17. évfolyam, 103-122. szám)2012-06-28 / 121. szám
36. Székely Hírmondó, 2019. május (24. évfolyam, 80-101. szám)2019-05-29 / 99. szám
37. Székelyhon.ro → https://szekelyhon.ro/aktualis/amikor-elfogy-a-remeny?fbclid=IwAR3EHMaJqJKhESNXkvmZH9Rxiv_acblaZpvyeoEOcG0D1OIZ0y0wpCPT9gc
38. Székelyhon.ro → <https://szekelyhon.ro/aktualis/felakasztott-holttestre-talalt-azonnal-ertesitette-a-rendorseget>
39. Transsylvania - Erdélyi Tájékoztató, 2002 (43. évfolyam, 1-3. szám)2002 / 2. szám

40. Udvarhelyi Híradó, 2002. október (13. évfolyam, 116-128. szám) 2002-10-23 / 125. szám
41. Udvarhelyi Híradó, 2003. május (14. évfolyam, 82-102. szám) 2003-05-19 / 93. szám
42. Udvarhelyi Híradó, 2004. január (15. évfolyam, 2-20. szám) 2004-01-29 / 19. szám
43. Új Kelet, 2004. január-június (7. évfolyam, 1-26. szám) 2004-02-12 / 7. szám
44. Új Kelet, 2005. január-június (8. évfolyam, 1-26. szám) 2005-06-30 / 26. szám